DARBA AIZSARDZĪBA UZŅĒMUMĀ

Materiālā iekļauts kompaktdisks ar praktisku informāciju par darba aizsardzības prasībām 17 tautsaimniecības nozarēs

SATURS

2013. gads (otrais izdevums)

konfederācijas prezidenta Vitālija Gavrilova priekšvārds	2. lpp
levads	4. lpp
1. Vispārējās prasības darba aizsardzībā	5. lpp
2. Darba aizsardzības sistēma, tās raksturojums un ieviešana uzņēmumā	6. lpp
3. Darba aizsardzības organizatoriskā struktūra, dažādi darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļi	8. lpp
4. Darba devēja un nodarbinātā pienākumi un tiesības, nodrošinot darba aizsardzību uzņēmumā	14. lpp
4.1. Darba devēja pienākumi darba aizsardzības jomā	14. lpp
4.2. Uzņēmumā sagatavojamie dokumenti darba aizsardzībā	14. lpp
4.3. Darba devēja tiesības darba aizsardzības jomā	18. lpp
4.4. Nodarbinātā tiesības un pienākumi darba aizsardzības jomā	18. lpp
4.5. Darba devēja atbildība par darba aizsardzības jautājumiem	19. lpp
5. Darba vides iekšējā uzraudzība	20. lpp
6. Darba aizsardzības pasākumi	25. lpp
7. Obligātās veselības pārbaudes	27. lpp
8. Rīcība nelaimes gadījuma situācijā	30. lpp
9. Darba aizsardzību reglamentējošie normatīvie akti	34. lpp
	48. lpp

Jauna uzņēmuma izveidošana vienmēr ir izaicinājums — jaunajam uzņēmējam ir jādomā par piedāvātā produkta vai pakalpojuma kvalitāti, darbinieku un klientu piesaisti, finanšu plānošanu un citiem jautājumiem, kas saistīti ar jaunā uzņēmuma attīstību. Tomēr jau pašā uzņēmuma izveides sākumā ir jādomā arī par darbinieku drošību un veselības aizsardzību, kas jaunajam uzņēmējam sākotnēji var šķist mazsvarīgi, pārāk apgrūtinoši vai neizdevīgi. Tas ir maldīgs uzskats, jo ieguldījumi darba aizsardzībā atmaksājas ilgtermiņā.

Katrs jauns sākums ir grūts, un to pavada zināma neziņa par uzņēmuma nākotnes perspektīvu un paša uzņēmēja spējām orientēties visos organizatoriskajos, finanšu un tehniskajos jautājumos. Ja jaunajam komersantam piemīt drosme, uzņēmība, mērķtiecība un enerģiskums, tas ir labs priekšnoteikums sekmīga biznesa uzsākšanai, bet, lai šo jauno biznesu ne tikai uzsāktu, bet arī nodrošinātu tā sekmīgu attīstību, ir svarīgi jau sākumā to veidot, izmantojot profesionālus un pareizus biznesa principus, kuru neatņemama sastāvdaļa ir sekmīgas darba aizsardzības sistēmas izveide un ieviešana uzņēmumā.

Tieši no jaunā uzņēmuma vadītāja ļoti lielā mērā ir atkarīgs tas, kāda izveidosies viņa uzņēmuma darba kultūra, vai tā darīs viņam godu un būs paraugs citiem, vai arī liks sarkt pašam un labiem potenciālajiem darbiniekiem mest līkumu šim uzņēmumam. Pareizi organizēta darba aizsardzības sistēma, droši darba apstākļi un drošas darba metodes ir efektīva darba procesa svarīgi pamatelementi, kas ļaus uzņēmumam ietaupīt gan laiku, gan līdzekļus. Jā, darba aizsardzības sistēmā sākotnēji jāiegulda gan laiks, gan arī līdzekļi, bet tās ir investīcijas (nejaukt ar izdevumiem!) uzņēmuma pamatos. Ja mājai ir ielikti labi pamati, sienas var uzcelt taisnas, bet, ja pamati ir šķībi, tad uzcelt uz tiem taisnas sienas ir ļoti grūti, bet mājas remonts izmaksās ļoti dārgi. Līdzīgi ir ar uzņēmumu — ja mēs jau sākumā taupām uz labu un pareizu pamatu rēķina, tad mūsu bizness nevar būt ilgtspējīgs un sekmīgs. Nedrīkst aizmirst, ka darbinieki ir uzņēmuma pamatvērtība — darbinieki ir tie, kas uzņēmumam nes peļņu. Sakārtotā un drošā darba vidē darbinieki jūtas novērtēti un ir daudz lojālāki darba devējam, tādejādi veicinot darba kvalitāti un produktivitāti.

Jāatzīst, ka darba aizsardzība ir diezgan kompleksa nozare un darboties tajā bez zināšanām nav iespējams. No otras puses, ļoti daudzus darba aizsardzības jautājumus var atrisināt ar organizatoriskām metodēm, kas neprasa nedz tehniskas, nedz finansiālas investīcijas, un arī pēdējās ir iespējams krietni samazināt, ja tās veiktas profesionāli un atbilstoši uzņēmuma specifiskajām vajadzībām.

Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētā projekta "Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos" ietvaros tapušais materiāls "Darba aizsardzība uzņēmumā. Palīgs jaunajiem komersantiem" izstrādāts tieši jaunajiem komersantiem dažādās nozarēs, lai palīdzētu viņiem jau sākumā ielikt sava uzņēmuma pamatos stabilu un drošu stūrakmeni, ko sauc par darba aizsardzību.

Vēlot drošu un panākumiem bagātu darbību savā un Latvijas ekonomikas labā,

Latvijas Republikas Labklājības ministrija

Atgriežoties uz tautsaimniecības atjaunotnes ceļa, Latvijas ekonomikai būtiskākā mācība no iepriekšējos gados piedzīvotā ir — radīt pamatu ilgtspējīgai attīstībai un izaugsmei, nevis ļauties straujiem, bet īslaicīgiem panākumiem. Esmu pārliecināts, ka šo skaudro mācībstundu, pie kā spēj novest pārlieka eiforija un paškritikas trūkums, esam apguvuši tik lielā mērā, lai patlaban skaidri apzinātos, ka nākotne jābūvē uz daudz stabilākiem, kaut arī laikietilpīgāk ceļamiem pamatiem.

Biznesa pasaulē gan no reputācijas, gan pašu uzņēmumu ikdienas darbības viedokļa par aktuālu terminu kļūst "ilgtspēja", un tas nav modes vārds, kas pazudīs tikpat ātri, kā parādījies. Tas ir stāsts par attiecībām — ar apkārtējo biznesa vidi, partneriem, darbiniekiem, sabiedrību, sociāli nozīmīgiem jautājumiem un starptautisko ekonomiku —, un noturīgas attiecības vienmēr tiek veidotas ilgtermiņā.

Liela loma ilgtspējas nodrošināšanā ir darba videi uzņēmumā un tiesiskām, cieņpilnām attiecībām ar darbiniekiem, un man ir patiess prieks atzīt, ka, neskatoties uz aizvadītās krīzes negatīvo ietekmi, šajā aspektā daudzi uzņēmumi spējuši ne vien saglabāt līdzšinējos darba vides mikroklimata standartus, bet tos pat paaugstināt un aktīvas uzņēmējdarbības pieklusuma laiku izmantot, lai izlīdzinātu nepilnības, kas pastāvējušas uzņēmumā. Šie uzņēmumi patlaban noteikti ir soli tālāk konkurētspējas ziņā nekā tie, kuri nav pievērsuši šim jautājumam nepieciešamo uzmanību.

Bez šaubām, daudziem uzņēmējiem, īpaši tiem, kuri šobrīd sāk savu biznesu, normatīvā bāze, kur regulētas gan darba vides prasības un darbinieku veselību un dzīvību apdraudošā riska mazināšanas instrumenti, gan darba tiesisko attiecību aspekti, var šķist pārlieku komplicēta un apgrūtinoša.

Lai šajos likumu un noteikumu līkločos palīdzētu orientēties un veidot atbildīgu un ilgtspējīgu biznesa vidi visā Latvijā, jau kopš 2009. gada Latvijas Darba devēju konfederācija (LDDK) sadarbībā ar LR Labklājības ministriju un tās pakļautībā esošajām iestādēm īsteno Eiropas Sociālā fonda līdzfinansēto projektu "Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos". Projekta mērķis ir sniegt darba devējiem iespējami

praktisku palīdzību un konsultācijas par darba tiesību un darba aizsardzības jautājumiem, samazinot uzņēmumiem nepamatotas izmaksas. Projekta pirmsākumos, 2009. gadā uzņēmēji īpaši aktīvi interesējās par darba tiesību un darba attiecību jautājumiem, tomēr esmu gandarīts, ka pēdējos gados jautājumu loks ir izlīdzinājies un mūsu eksperti sniedz vienlīdz daudz konsultāciju gan par darba līgumiem, darbinieku atlases un uzteikumu procedūrām, virsstundu darbu, nepilna laika darbu un citiem tiesiskiem aspektiem, gan arī par darba aizsardzības sistēmu izstrādi un kontroli, darba vides riska izvērtēšanu un mazināšanu un citiem ar drošību saistītiem jautājumiem.

2012. gadā mēs esam turpinājuši sniegt ikdienas atbalstu piecos reģionālajos konsultāciju centros visā Latvijā, kā arī organizējuši mācības un seminārus par darba aizsardzību atbildīgajiem speciālistiem. Tāpat ikvienam pieejama kļuvusi elektroniskā darba vides riska novērtēšanas sistēma www.darbariski.lv, kurā LDDK aicina reģistrēties ikvienu atbildīgu uzņēmumu, lai ikdienā sekotu līdzi darba drošības un aizsardzības jautājumiem.

Šogad sadarbībā ar "TNS Latvia" un Rīgas Stradiņa universitāti veicam atkārtotu pētījumu "Darba apstākļi un riski Latvijā 2012-2013", kura ietvaros vēlamies apzināt, kā situācija darba vidē mainījusies pēdējo trīs gadu laikā, kopš veicām iepriekšējo vispārējo pētījumu. 2010. gadā viens no būtiskākajiem secinājumiem bija — īpaša riska grupa no darba aizsardzības viedokļa ir jaunieši. Gan tie, kuri sāk savas gaitas darba tirgū, gan tie, kuri kļūst par vadītājiem un veido savu biznesu — viņi visvājāk apzinās to, cik nozīmīga uzņēmuma veiksmīgai darbībai ir darba drošība un adekvāts aizsardzības instrumentu pielietojums. Analizējot šī gada pētījuma rezultātus, pievērsīsim īpašu uzmanību tam, vai jauniešu vidū izpratne ir uzlabojusies.

Viens no instrumentiem, kā LDDK ir palīdzējusi tieši jaunajiem komersantiem apzināties darba vides lielo lomu ilgtspējīga biznesa attīstībā un orientēties likumdošanas labirintos, ir materiāla "Darba aizsardzība uzņēmumā. Palīgs jaunajiem komersantiem" izstrāde un aktualizēšana ik gadu. Arī tagad nododam tā jaunāko izdevumu jūsu rokās un ceram, ka tas palīdzēs izprast būtiskākos aspektus, kas līdzās konkurēt-spējīgai biznesa idejai un stratēģiskam skatījumam ir izšķiroši veiksmīga uzņēmuma izveidē un Latvijas tautsaimniecības kopējā izaugsmē.

Vēlot veiksmi, mērķtiecību un izturību,

Vitālijs Gavrilovs, Latvijas Darba devēju konfederācijas prezidents

levads

Darba aizsardzības galvenais uzdevums ir nodrošināt nodarbinātā drošību un veselības aizsardzību darbā.

Ir būtiski apzināties, ka neatkarīgi no tā, vai Jūsu uzņēmumā ir nodarbināti tikai divi vai 500 nodarbinātie, visiem ir vienlīdzīgas tiesības strādāt drošā un veselībai nekaitīgā darba vietā.

Tāpat ir jāņem vērā, ka neatkarīgi no tā, vai Jūsu uzņēmuma komercdarbības veids ir, piemēram, juridisko pakalpojumu vai projektēšanas birojs, autoserviss, būvniecības vai kokapstrādes uzņēmums, ārstniecības vai izglītības iestāde, darba devējam jebkurā gadījumā ir likumā noteikts pienākums uzņēmumā izveidot un uzturēt darba aizsardzības sistēmu. Taču, kā to vislabāk veidot un organizēt tieši Jūsu uzņēmumā, Jums palīdzēs saprast šajā materiālā sniegtā informācija, piemēri un praktiski padomi.

Nepastāv tādi uzņēmumi, kuros vispār nav darba vides riska, bet ikvienu risku var, ja ne pilnībā novērst, tad noteikti samazināt līdz pieļaujamam un pieņemamam līmenim ar dažādiem organizatoriskiem un tehniskiem darba aizsardzības pasākumiem.

Kopējais darba aizsardzības un ar to saistīto normatīvo aktu skaits ir ļoti liels, un vēl lielāks ir šajos normatīvajos aktos noteikto prasību skaits, kas jāievēro darba devējam, bet ne visas no šīm prasībām būs aktuālas tieši Jūsu uzņēmumam, tāpēc šajā materiālā skaidrotas tās darba aizsardzības pamatprasības, kas ir jāzina un jāievēro katrā uzņēmumā, bet CD materiālā jau detalizētāk sniegta informācija un konkrēti piemēri par noteiktām nozarēm raksturīgajām specifiskajām darba aizsardzības prasībām, darba vides risku un atbilstošiem preventīvajiem pasākumiem.

Materiālā sniegtā informācija Jums palīdzēs izprast darba aizsardzības sistēmas izveides pamatprincipus un galvenos tās elementus (darba vides iekšējā uzraudzība un risku novērtēšana, nodarbināto obligātās veselības pārbaudes, nodarbināto instruktāža un apmācība, preventīvo pasākumu organizēšana u.c.).

Ja Jūsu uzņēmums ir neliels (līdz desmit nodarbinātajiem), iespējams, Jūs pats vismaz sākumā izvēlēsities pildīt arī sava uzņēmuma darba aizsardzības speciālista pienākumus. Tad Jums šis materiāls kļūs par zināma veida kompasu, lai orientētos darba aizsardzības normatīvajos aktos noteikto prasību klāstā, kas attiecas tieši uz Jums. Savukārt, ja esat lielāka uzņēmuma vadītājs un Jums ir norīkots darba aizsardzības speciālists, arī tad tomēr rekomendējam iepazīties ar šo materiālu, jo tajā sniegtā informācija palīdzēs Jums kā vadītājam pieņemt pareizos lēmumus par darba apstākļiem uzņēmumā un labāk izprast Jūsu uzņēmuma darba aizsardzības speciālista ieteikumus un plānotos pasākumus.

1. Vispārējās prasības darba aizsardzībā

Darba aizsardzībai ir būtiska loma nodarbināto labsajūtas un labklājības nodrošināšanai darba vietās, jo sakārtota darba vide nodrošina drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus, samazina iespēju notikt nelaimes gadījumam darbā, novērš arodslimību rašanās iespējamību, attīsta nodarbināto produktivitāti un veido daudz kompetentāku un veselīgāku darbaspēku.

Nelaimes gadījumi darbā, ar darbu saistītās slimības (arodslimības) samazina nodarbinātā darba spējas un padara nodarbināto uz laiku vai pavisam nespējīgu veikt savu darbu. Tādēļ ir nepieciešams izvairīties vai novērst tos darba vides riska faktorus, kas var izraisīt nodarbinātajam veselības traucējumus un nelaimes gadījumus darbā. Šā mērķa sasniegšanā ir jāpiedalās gan nodarbinātajiem, sniedzot savus ierosinājumus darba vietas uzlabošanā, gan atbildīgajām personām, kuras veic nepieciešamos darba aizsardzības pasākumus, gan arī uzņēmuma vadībai, kura nodrošina līdzekļus nepieciešamo pasākumu veikšanai.

Galvenā prasība darba aizsardzības sistēmas ieviešanā un uzturēšanā ir garantēt un uzlabot nodarbināto drošību un veselības aizsardzību darbā, ievērojot noteiktus pamatprincipus:

- 1. Bīstamo aizstāt ar drošu vai mazāk bīstamu izvēlēties drošākus un mazāk kaitīgus darba paņēmienus, ķīmiskās vielas un maisījumus, iekārtas. Saprotams, ka ne vienmēr ir iespējams kaitīgo vai bīstamo aizstāt ar pilnīgi nekaitīgo vai drošo, bet ir jāizvēlas pēc iespējas tāds risinājums, kas ir drošāks un nodarbinātajam nekaitīgāks (piemēram, izvēloties krāsas krāsošanas darbiem, priekšroku dot krāsām, kas ir veidotas uz ūdens bāzes, nevis krāsām, kas ir veidotas uz acetona bāzes, jo krāsas, kas veidotas uz ūdens bāzes, ir mazāk kaitīgas krāsotāju veselībai).
- 2. Novērst darba vides riska rašanās cēloņus, nepārnesot risku uz citu vietu. Lai īstenotu šo principu, vispirms ir jāveic darba vides riska novērtēšana un jāanalizē gan darba vieta, gan nodarbinātā veicamais darbs, lai noteiktu, kādi riski apdraud vai varētu apdraudēt nodarbināto darba laikā. Pēc tam, kad riska avots ir noteikts, to likvidē. Piemēram, metālapstrādes darbnīcā, kurā strādā vairāki nodarbinātie, ir paaugstināts trokšņa līmenis, kuru rada darbnīcā esoša štancēšanas iekārta (trokšņa radītā riska cēlonis). Lai novērstu šo riska cēloni, nav jālikvidē pati iekārta, bet gan tās radītais troksnis, ko var panākt ar vairākām iespējamām metodēm (troksni slāpējošu aizsargsienu vai ekrānu izmantošana, trokšņa filtru izmantošana u.c.).
- 3. Priekšroku dot kolektīviem aizsardzības pasākumiem, bet, ja darba vides riska faktoru nav iespējams novērst vai mazināt ar kolektīviem pasākumiem, tad izmantot individuālos aizsardzības pasākumus. Kolektīvie darba aizsardzības pasākumi aptver plašāku nodarbināto loku nekā individuālie darba aizsardzības pasākumi, kuri attiecas uz konkrētu nodarbināto un tā vajadzībām. Ir jāatceras, ka individuālie aizsardzības līdzekļi paši par sevi darba vides risku nenovērš, bet gan tikai aizsargā no tā nodarbinātos. Tāpēc individuālie aizsardzības līdzekļi ir jāuztver tikai kā pagaidu līdzeklis nodarbināto aizsardzībai, kamēr darba vides risku tehnisku vai finansiālu ierobežojumu dēļ nevar novērst uzreiz ar kolektīvajiem aizsardzības pasākumiem. Piemēram, tā pati metālapstrādes darbnīca, kurā strādā vairāki nodarbinātie un kurā ir paaugstināts trokšņa līmenis. Tā vietā, lai visus nodarbinātos nodrošinātu ar individuālajiem dzirdes aizsardzības līdzekļiem (piemēram, austiņām), darba devējs nodrošina trokšņa avota izolāciju, izmantojot trokšņa aizsargsienu jeb ekrānu, tādējādi nodrošinot arī visu darbnīcā strādājošo drošību un dzirdes aizsardzību.
- 4. Darba vietu, darba procesu un darba aprīkojumu pielāgot katram nodarbinātajam, ņemot vērā, katra nodarbinātā individuālās īpatnības un veicamā darba specifiku. Pielāgojot darbu nodarbinātajam, darba devējam ir jāņem vērā, ka katrs nodarbinātais ir atšķirīgs gan fiziski, gan psiholoģiski un atšķirīgas ir arī viņu vajadzības, spējas, izglītība un veselība. Ņemot vērā nodarbināto atšķirīgās auguma īpatnības, viņiem var būt dažādas vajadzības attiecībā uz sev piemērotu darba galda un darba krēsla augstumu un formu, darba telpas platību un darba vietas aprīkojumu.
- 5. Ja ir iespējams, darba procesā **izmantot jaunākas tehnoloģijas un iekārtas**, kas ir drošākas un mazāk kaitīgas nodarbināto veselībai, **kā arī efektīvākus aizsardzības līdzekļus, vecos aizstājot ar jauniem**. Iegādājoties darba aprīkojumu, ieteicams izvēlēties varbūt nedaudz dārgāku, bet jaunāku modeli, kas ir nodarbinātajam draudzīgāks un parocīgāks, nevis lētu, bet novecojušu aprīkojumu.
- 6. Balstoties uz normatīvo aktu prasībām, kā arī konsultējoties un sadarbojoties ar nodarbinātajiem, izveidot saskaņotu un visaptverošu darba aizsardzības pasākumu sistēmu. Darba aizsardzības sistēmas galvenie elementi ir darba vides iekšējā uzraudzība (tai skaitā darba vides riska novērtēšana), nodarbināto informēšana, instruēšana, apmācība un konsultēšanās, un darba aizsardzības organizatoriskās struktūras izveide. Katram sistēmas elementam ir sava noteikta un neatsverama loma, un tikai visu šo elementu kopīga un sekmīga darbība veido darba aizsardzības sistēmu un veicina drošas un nekaitīgas darba vides izveidi uzņēmumā.

2. Darba aizsardzības sistēma, tās raksturojums un ieviešana uzņēmumā

Darba aizsardzības sistēma ir pasākumu kopums, kuru mērķis ir izveidot drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi. Darba aizsardzības sistēmā ietilpst:

- 1. darba aizsardzības organizatoriskās struktūras izveidošana;
- 2. darba vides iekšējā uzraudzība, tai skaitā darba vides riska novērtēšana, konsultējoties ar nodarbinātajiem par vinu ierosinājumiem darba procesa uzlabošanā;
- 3. uzņēmuma uzticības personu un nodarbināto iesaistīšana darba aizsardzības sistēmas uzturēšanā.

Darba aizsardzības sistēmai uzņēmumā jābūt kā vienotam mehānismam, kurā visi tās elementi un procesi ir savstarpēji saistīti un darbojas saskaņoti.

Darba aizsardzības sistēmas izstrādi sāk ar **darba aizsardzības organizatoriskās struktūras izveidošanu**, t.i., nosakot par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgās personas, kas veiks uzņēmuma darba vides iekšējo uzraudzību. Darba devējam ir jāizlemj, vai ar darba aizsardzības jautājumiem uzņēmumā viņš nodarbosies pats, norīkos kādu darba aizsardzības speciālistu uzņēmuma ietvaros vai piesaistīs kompetentu speciālistu vai kompetentu institūciju no malas. (Darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļu aprakstus skatīt 3. nodaļā "Darba aizsardzības sistēmas organizātoriskā struktūra, dažādi darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļi", kā arī CD materiālā "Darba aizsardzības sistēmas organizācija" attiecīgajai tautsaimniecības nozarei.)

Kad darba devējs ir izlēmis, kā organizēt darba aizsardzības sistēmu uzņēmumā, jāsāk ar **darba vides iekšējo uzraudzību** un **darba vides riska novērtēšanu uzņēmumā**, kuras ietvaros tiek identificētas tās problēmas (riski), kas pastāv uzņēmuma darba vidē un kuras nepieciešams risināt. (Vairāk informācijas par darba vides iekšējo uzraudzību un darba vides riska novērtēšanu skatīt materiāla *5. nodaļā* "Darba vides iekšējā uzraudzība".)

Balstoties uz darba vides riska novērtējuma rezultātiem, **tiek īstenoti atbilstoši darba aizsardzības pasākumi** atklāto risku un trūkumu novēršanai (t.sk. piešķirti nepieciešamie individuālie aizsardzības līdzekļi), **veikta nodarbināto instruktāža un apmācība**, atkarībā no riska faktoriem, kam viņi ir pakļauti, **nodarbinātie tiek nosūtīti uz obligātajām veselības pārbaudēm (OVP)**. (Vairāk informācijas par darba aizsardzības pasākumiem skatīt materiāla *6. nodaļā*, savukārt par OVP – *7. nodaļā*.)

DARBA AIZSARDZĪBAS SISTĒMA

- 1. Darba aizsardzības organizatoriskās struktūras izveidošana, t.i., atbildīgo personu noteikšana.
- 2. Darba vides iekšējā uzraudzība, t.sk. darba vides riska novērtēšana, konsultējoties ar nodarbinātajiem.
- 3. Darba aizsardzības pasākumu veikšana, lai samazinātu vai novērstu atklātos darba vides riska faktorus.

leviešot darba aizsardzības sistēmu uzņēmumā, gan darba devējam, gan nodarbinātajiem ir svarīgi izprast tās nozīmi, jo praksē bieži novērots, ka darba aizsardzības sistēma tiek ieviesta formāli, izpildot tikai normatīvo aktu prasības, bet tiek aizmirsts par darba aizsardzības praktisko nozīmi. Tāpēc darba aizsardzības sistēmu neveido viena persona— to veido savstarpējā sadarbībā un konsultācijās starp darba devēju, nodarbināto un viņu uzticības personu, kas būtiski atvieglo sistēmas ieviešanu un uzturēšanu.

Darba aizsardzības sistēmu vieglāk ir ieviest un uzturēt jaundibinātos uzņēmumos, jo tad savlaicīgi var izstrādāt darba aizsardzības politiku (uzņēmuma nostāja darba aizsardzības jautājumos), ar kuru iepazīstina gan esošos, gan jaunpieņemtos nodarbinātos, kā arī veikt kontroli par darba aizsardzības prasību ievērošanu.

Ja uzņēmumā darba aizsardzības sistēma un vadības nostāja pret darba aizsardzības jautājumiem ir bijusi formāla, tad mainīt to un ieviest efektīvu darba aizsardzības sistēmu ir krietni grūtāk, nekā to izdarīt no jauna veidotā uzņēmumā. Šādās situācijās jārēķinās ar ilgāku laiku, līdz darba aizsardzības sistēma sāks pilnvērtīgi darboties, jo, piemēram, nodarbinātos, kuri desmitiem gadu strādājuši bez aizsardzības līdzekļiem, nedēļas laikā nevarēs pārliecināt par aizsardzības līdzekļu lietošanas nepieciešamību.

Organizētas darba aizsardzības sistēmas ieviešana ir ne tikai nepieciešama, bet arī izdevīga darba devējam. Zemāk tabulā kā piemērs minēti daži darba aizsardzības sistēmas sakārtošanas pasākumi un no tiem izrietošie ieguvumi. (Skatīt *Tabulu Nr. 2.1 "Darba aizsardzības sistēmas sakārtošanas ieguvumi"*.)

Tabula Nr. 2.1

Darba aizsardzības sistēmas sakārtošanas ieguvumi

Darba aizsardzības sistēmas sakārtošanas pasākumi	IEGUVUMI			
Savlaicīgi tiek atklāti esošie riski darba vietā un veikti pasākumi to novēršanai.	Samazinās nelaimes gadījumi darbā un arodsaslimšanu rašanās iespēja, līdz ar to samazinās zaudētās darba dienas un zaudētie ienākumi .			
	Palielinās nodarbināto apmierinātība .			
	Paaugstinās veiktā darba efektivitāte.			
Tiek veidota droša un veselībai nekaitīga darba vide .	Uzlabojas produkcijas un pakalpojumu kvalitāte.			
	Veidojas pozitīvs uzņēmuma tēls.			
	Samazinās kadru mainība, tiek ietaupīts laiks un līdzekļi jauna kvalificēta darbaspēka meklēšanai.			
	Samazinās nodarbināto īslaicīgas saslimšanas gadījumi un ar tiem saistītie darba kavējumi.			
Iekārtas un aprīkojums tiek optimāli pielāgots	Palielinās ražošanas iekārtu izmantošana un to jauda .			
darba procesa vajadzībām un uzturēts labā stāvoklī.	Samazinās iekārtu bojājumu gadījumi, dīkstāves izmaksas, izejmateriālu zudumi.			
Tiek izpildītas likumdošanas prasības.	Tiek novērstas pretenzijas no Valsts darba inspekcijas puses (soda naudas, norādījumi utt.).			

Lai darba aizsardzības sistēma uzņēmumā darbotos arī pēc tās ieviešanas, nepieciešams:

- 1. darba aizsardzības jautājumus ieviest kā neatņemamu un būtisku darba organizēšanas un veikšanas sastāvdaļu uzņēmumā un šo droša darba kultūru pirmām kārtām veicināt tieši no uzņēmuma vadības (darba devēja) puses;
- 2. veikt nodarbināto praktisku (nevis formālu) instruēšanu un apmācību, skaidrojot un demonstrējot drošas darba metodes, to nozīmi;
- 3. konsultēties ar nodarbinātajiem un viņu uzticības personām par darba aizsardzības jautājumiem, radot viņiem iespēju līdzdarboties darba vides uzlabošanā;
- 4. veikt pārbaudes, kā nodarbinātie ievēro darba aizsardzības prasības;
- 5. novērst vai samazināt līdz pieļaujamam līmenim konstatētos darba vides riska faktorus, kas apdraud nodarbināto drošību un veselību;
- 6. sniegt informāciju nodarbinātajiem par veiktajiem pasākumiem darba aizsardzības jomā.

Vēlies **pārliecināties** pats? **Meklē** nodaļā norādītās prasības šādos normatīvajos aktos:

- Darba aizsardzības likums, 20.06.2001. (pēdējie grozījumi likumā 28.04.2010.)
- Ministru kabineta 02.10.2007. noteikumi Nr. 660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība"

3. Darba aizsardzības organizatoriskā struktūra, dažādi darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļi

Darba aizsardzības sistēmas sakārtošanu sāk ar **darba aizsardzības organizatoriskās struktūras izveidošanu**, t.i., **nosakot par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgās personas**, kas risinās darba aizsardzības jautājumus uzņēmumā. Ir iespējami dažādi darba aizsardzības organizatoriskās struktūras varianti uzņēmumā. Lai izvēlētos Jūsu uzņēmumam atbilstošo, ir jāņem vērā Jūsu uzņēmuma darbības nozare un uzņēmumā nodarbināto skaits.

Pirmkārt, jānoskaidro, vai jūsu uzņēmuma darbības nozare ir iekļauta Ministru kabineta 2005. gada 5. februāra noteikumu **Nr. 99** "Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju" 1. pielikumā. Šajā pielikumā pārsvarā iekļautas nozares, kurās ir lielāka varbūtība notikt nelaimes gadījumam darbā vai iestāties arodslimībai.

Otrkārt, jāņem vērā uzņēmumā nodarbināto skaits. Pamatprincips, nosakot atbildīgo personu ir: jo bīstamāks ir uzņēmuma darbības veids, jo nopietnāka izglītība nepieciešama par darba aizsardzību atbildīgajām personām. Savukārt, jo vairāk nodarbināto uzņēmumā, jo, iespējams, vairāk darba aizsardzības speciālistu nepieciešams.

Tabula Nr. 3.1

Darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļu iespējamie varianti

Nodarbināto skaits uzņēmumā	lespējamie varianti	Par darba aizsardzību atbildīgā persona	Par darba aizsardzību atbildīgās personas nepieciešamā izglītība darba aizsardzībā
		ds <u>ir</u> iekļauts Ministru kabineta 2005. gada ompetentu institūciju" 1. pielikumā!	a 5. februāra noteikumu Nr. 99 "Noteikumi par komercdarbības
5 vai mazāk	1.	Darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists ¹	Pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā (apmācību kurss darba aizsardzībā 60 stundu apjomā)² un specializētās zināšanas (apmācību kurss 40 stundu apjomā) atbilstoši komercdarbības veidam, ar kuru uzņēmums nodarbojas.
			Darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists, kuram ir pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā un specializētās zināšanas, ir tiesīgs veikt darba vides iekšējo uzraudzību un citus viņam noteiktos pienākumus darba aizsardzības jomā, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.
			VAI
			Pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā (apmācību kurss darba aizsardzībā 160 stundu apjomā) ³ .
			Darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists, kuram ir pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā, ir tiesīgs veikt darba vides iekšējo uzraudzību un citus viņam noteiktos pienākumus darba aizsardzības jomā, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.
			VAI
			Augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā. Ar šāda veida izglītību darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.

¹ Darba aizsardzības speciālists — nodarbinātais, kura pienākums ir organizēt un kontrolēt darba aizsardzības pasākumus un veikt darba vides iekšējo uzraudzību un kurš ir ieguvis atbilstošu izglītību darba aizsardzībā.

² No 2013. gada 1. jūlija darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms ir 60 stundas.

³ Līdz 2013. gada 30. jūnijam darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms bija 160 stundas, līdz ar to darba aizsardzības speciālista pienākumus šajos uzņēmumos var veikt arī persona ar iegūtām pamatlīmeņa zināšanām darba aizsardzībā 160 stundu apjomā, ja attiecīgā izglītības programma apgūta vai apguve uzsākta līdz 2013. gada 30. jūnijam.

Nodarbināto skaits uzņēmumā	lespējamie varianti	Par darba aizsardzību atbildīgā persona	Par darba aizsardzību atbildīgās personas nepiecieša- mā izglītība darba aizsardzībā
	2.	Piesaistīta kompetenta institūcija ⁴ <u>un</u>	Kompetentā institūcija (KI) jāizvēlas no oficiālā kompetento institūciju saraksta (par kurām iesniegts paziņojums laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" par institūcijas atzīšanu par kompetentu institūciju), KI saraksts pieejams LR Labklājības ministrijas mājas lapā www.lm.gov.lv.
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KI, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KI kontaktpersona uzņēmumā.
	3.	Piesaistīts kompetents speciālists ⁵ <u>un</u>	Kompetentam speciālistam (KS) nepieciešama augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā (izglītību apliecinošais dokuments derīgs 5 gadus no tā izdošanas dienas) vai kompetenta speciālista (KS) sertifikāts (skatīt kompetento speciālistu sarakstu www.lm.gov.lv).
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KS, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KS kontaktpersona uzņēmumā.
6 līdz 10	1.	Darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists	Augstākā izglītība dabaszinātnēs, inženierzinātnēs, veselības aizsardzības jomā vai tiesību zinātnēs un vismaz 5 gadu darba pieredze attiecīgajā profesijā vai darba aizsardzībā, kā arī pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā (apmācību kurss darba aizsardzībā 60 stundu apjomā) ⁶ un specializētās zināšanas (apmācību kurss 40 stundu apjomā) atbilstoši komercdarbības veidam, ar kuru uzņēmums nodarbojas. Ar šāda veida izglītību darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba
			vides riska novērtēšanu. VAI
			Augstākā izglītība dabaszinātnēs, inženierzinātnēs, veselības aizsardzības jomā vai tiesību zinātnēs un vismaz 5 gadu darba pieredze attiecīgajā profesijā vai darba aizsardzībā, kā arī pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā (apmācību kurss darba aizsardzībā 160 stundu apjomā) ⁷ .
			Ar šāda veida izglītību darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.
			VAI
			Augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā.
			Ar šāda veida izglītību darba devējs vai norīkots vai pieņemts darbā darba aizsardzības speciālists ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.

⁴ **Kompetenta institūcija (KI)** — institūcija, kura uz attiecīga līguma pamata veic darba vides iekšējo uzraudzību uzņēmumā. Pirms līguma noslēgšanas ar **kompetentu institūciju** vēlams pārbaudīt kompetentās institūcijas kvalitātes sistēmas sertifikāta derīguma termiņu un, vai ir apdrošināta kompetentās institūcijas civiltiesiskā atbildība ne mazāk kā 20 000 latu apmērā, palūdzot kompetentās institūcijas pārstāvjiem iesniegt kompetentās institūcijas kvalitātes sistēmas sertifikāta kopiju un apdrošināšanas polises kopiju.⁵ No 2013. gada 1. jūlija darba aizsardzības speciālista pienākumus šajos uzņēmumos var veikt arī persona ar iegūtām pamatlīmeņa zināšanām darba aizsardzībā 60 stundu apjomā, papildus apgūstot specializēto apmācību 40 stundu apjomā atbilstoši komercdarbības veidam, ar kuru uzņēmums nodarbojas.

⁵ **Kompetents speciālists** — speciālists, kurš ir kompetents veikt darba vides iekšējo uzraudzību uzņēmumā. Pirms līguma noslēgšanas ar kompetentu speciālistu vēlams pārbaudīt kom petentā speciālista sertifikāta derīguma termiņu un, vai ir apdrošināta kompetentā speciālista civiltiesiskā atbildība ne mazāk kā 10 000 latu apmērā, palūdzot kompetentajam speciālistam iesniegt izglītības apliecinoša dokumenta kopiju vai kompetentā speciālista sertifikāta kopiju un apdrošināšanas polises kopiju.

⁶ No 2013. gada 1. jūlija darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms ir 60 stundas.

⁷ Līdz 2013. gada 30. jūnijam darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms bija 160 stundas, līdz ar to darba aizsardzības speciālista pienā-kumus šajos uzņēmumos var veikt arī persona ar iegūtām pamatlīmeņa zināšanām darba aizsardzībā 160 stundu apjomā, ja attiecīgā izglītības programma apgūta vai apguve uzsākta līdz 2013. gada 30. jūnijam.

Nodarbināto skaits uzņēmumā	lespējamie varianti	Par darba aizsardzību atbildīgā persona	Par darba aizsardzību atbildīgās personas nepiecieša- mā izglītība darba aizsardzībā			
	2.	Piesaistīta kompetenta institūcija <u>un</u>	Kompetentā institūcija (KI) jāizvēlas no oficiālā kompetento institūciju saraksta (par kurām iesniegts paziņojums laikrakst "Latvijas Vēstnesis" par institūcijas atzīšanu par kompetentu institūciju), KI saraksts pieejams LR Labklājības ministrijas mājas lapā www.lm.gov.lv.			
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KI, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KI kontaktpersona uzņēmumā.			
11 un vairāk	1.	Darba devēja norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists	Augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā. Ar šāda veida izglītību darba devēja norīkotais vai darbā pieņemtais darba aizsardzības speciālists ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.			
	2.	Norīkoti vai darbā pieņemti vairāki darba aizsardzības speciālisti, izveidota darba aizsardzības struktūrvienība ⁸	Augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā. Ja vismaz vienam no norīkotajiem vai darbā pieņemtajiem darba aizsardzības speciālistiem ir iepriekš minētā izglītība, tad attiecīgais speciālists ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.			
	3.	Piesaistīta kompetenta institūcija <u>un</u>	Kompetentā institūcija (KI) jāizvēlas no oficiālā kompetento institūciju saraksta (par kurām iesniegts paziņojums laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" par institūcijas atzīšanu par kompetentu institūciju), KI saraksts pieejams LR Labklājības ministrijas mājas lapā www.lm.gov.lv.			
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KI, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KI kontaktpersona uzņēmumā.			
		veids <u>nav</u> iekļauts Ministru kabineta 200 s iesaista kompetentu institūciju" 1. pielik	15. gada 5. februāra noteikumu Nr. 99 "Noteikumi par komerc- umā!			
Līdz 10	1.	Darba devējs vai norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists	Pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā 60 stundu apjomā ⁹ vai 160 stundu apjomā ¹⁰ , vai augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā. Ja darba devējam vai norīkotam vai darbā pieņemtam darba aizsardzības speciālistam ir viena no iepriekš minētajām izglītībām, tad viņš ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.			
	2.	Piesaistīta kompetenta institūcija un	Kompetentā institūcija (KI) jāizvēlas no oficiālā kompetento institūciju saraksta (par kurām iesniegts paziņojums laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" par institūcijas atzīšanu par kompetentu institūciju), KI saraksts pieejams LR Labklājības ministrijas mājas lapā www.lm.gov.lv.			
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KI, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KI kontaktpersona uzņēmumā.			

⁸ Darba aizsardzības struktūrvienība — uzņēmuma ietvaros izveidota struktūrvienība, kas nodarbojas ar darba aizsardzības jautājumiem un kurā strādā uzņēmuma darba aizsardzības speciālisti. Darba aizsardzības likuma grozījumi (28.04.2010.) nosaka, ka darba devējs pats nosaka, cik darba aizsardzības speciālistu uzņēmumā jānodarbina, ņemot vērā uzņēmuma darbības veidu un nodarbināto skaitu.

No 2013. gada 1. jūlija darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms ir 60 stundas.
 Līdz 2013. gada 30. jūnijam darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms bija 160 stundas, līdz ar to darba aizsardzības speciālista pienākumus šajos uzņēmumos var veikt arī persona ar iegūtām pamatlīmeņa zināšanām darba aizsardzībā 160 stundu apjomā, ja attiecīgā izglītības programma apgūta vai apguve uzsākta līdz 2013. gada 30. jūnijam.

Nodarbināto skaits uzņēmumā	lespejamie Par darba aizsardzību		Par darba aizsardzību atbildīgās personas nepiecieša- mā izglītība darba aizsardzībā
	3.	Piesaistīts kompetents speciālists un	Kompetentajam speciālistam nepieciešama augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā (izglītību apliecinošais dokuments derīgs 5 gadus no tā izdošanas dienas) vai kompetenta speciālista (KS) sertifikāts (skatīt kompetento speciālistu sarakstu www.lm.gov.lv).
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KS, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KS kontaktpersona uzņēmumā.
11 un vairāk	1.	Darba devēja norīkots vai darbā pieņemts darba aizsardzības speciālists	Pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā 60 stundu apjomā 11 vai 160 stundu apjomā 12 , vai augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā. Ja darba devēja norīkotam vai darbā pieņemtam darba aizsardzības speciālistam ir viena no iepriekš minētajām izglītībām, tad viņš ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.
	2.	Norīkoti vai darbā pieņemti vairāki darba aizsardzības speciālisti, izveidota darba aizsardzības struktūrvienība	Pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā 60 stundu apjomā ¹³ vai 160 stundu apjomā ¹⁴ , vai augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā. Ja vienam no darba devēja norīkotiem vai darbā pieņemtiem darba aizsardzības speciālistiem ir viena no iepriekš minētajām izglītībām, tad viņš ir tiesīgs veikt visus darba aizsardzības speciālista pienākumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu.
	3.	Piesaistīta kompetenta institūcija un	Kompetentā institūcija (KI) jāizvēlas no oficiālā kompetento institūciju saraksta (par kurām iesniegts paziņojums laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" par institūcijas atzīšanu par kompetentu institūciju), KI saraksts pieejams LR Labklājības ministrijas mājas lapā www.lm.gov.lv.
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KI, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KI kontaktpersona uzņēmumā.
	4.	Piesaistīts kompetents speciālists <u>un</u>	Augstākā profesionālā izglītība darba aizsardzībā (izglītību apliecinošais dokuments derīgs 5 gadus no tā izdošanas dienas) vai kompetenta speciālista (KS) sertifikāts (skatīt kompetento speciālistu sarakstu www.lm.gov.lv).
		norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību	Speciālas izglītības prasības uzņēmumā norīkotai atbildīgajai personai nav noteiktas, jo darba aizsardzības funkcijas veic KS, kamēr atbildīgā persona darbojas kā KS kontaktpersona uzņēmumā.

¹¹No 2013. gada 1. jūlija darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms ir 60 stundas.

¹² Līdz 2013. gada 30. jūnijam darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms bija 160 stundas, līdz ar to darba aizsardzības speciālista pienākumus šajos uz ņēmumos var veikt arī persona ar iegūtām pamatlīmeņa zināšanām darba aizsardzībā 160 stundu apjomā, ja attiecīgā izglītības programma apgūta vai apguve uzsākta līdz 2013. gada 30. jūnijam.

¹³No 2013. gada 1. jūlija darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms ir 60 stundas.

¹⁴ Līdz 2013. gada 30. jūnijam darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu izglītības programmas apjoms bija 160 stundas, līdz ar to darba aizsardzības speciālista pienākumus šajos uzņēmumos var veikt arī persona ar iegūtām pamatlīmeņa zināšanām darba aizsardzībā 160 stundu apjomā, ja attiecīgā izglītības programma apgūta vai apguve uzsākta līdz 2013. gada 30. jūnijam.

Iespējamo variantu jeb darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļu apraksti:

1. variants – Darba aizsardzības sistēmu organizē pats darba devējs

Variants, kad darba devējs pats pilda darba aizsardzības speciālista pienākumus, var būt piemērots risinājums darba aizsardzības organizēšanai mikrouzņēmumos (1—10 nodarbinātie), jo īpaši, ja darba devējs nav pārāk noslogots ar savu tiešo pienākumu (vadība, darba organizēšana utt.) veikšanu. Ja uzņēmuma darbība nav sarežģīta un nav arī bīstama no darba aizsardzības viedokļa (piemēram, neliels pakalpojumus sniedzošs birojs), darba aizsardzības speciālista pienākumu veikšana uzņēmumā neprasa pārāk daudz laika un darba devējs to var uzņemties pats. Šā varianta galvenās priekšrocības ir tās, ka darba devējam nav jāpieņem papildus nodarbinātie vai papildus jānoslogo kāds no esošajiem nodarbinātajiem. Tas noteikti būs arī finansiāli izdevīgāk, jo ietaupīsies atalgojuma izmaksas darba aizsardzības speciālistam vai nolīgtam kompetentam speciālistam, vai kompetentai institūcijai. Jāatceras gan, ka darba devējam būs jāvelta zināmi laika resursi, lai iegūtu noteiktās pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā¹⁵, taču iegūtās zināšanas paplašinās darba devēja vispārējo zināšanu loku un turpmāk darba devēja profesionālās darbības laikā palīdzēs labāk orientēties un izprast ar darba aizsardzību saistītos jautājumus gan savā uzņēmumā, gan vispār.

Pamatlīmeņa darba aizsardzības zināšanu apmācību kursā ietilpst:

- teorētisko zināšanu apgūšana lekciju veidā;
- prakses darba izstrāde, kuru var uzskatīt par sava uzņēmuma darba aizsardzības sistēmas sakārtošanas sākumu.

<u>2. variants</u> – Darba aizsardzības sistēmu organizē darba devēja norīkots vai darbā pieņemts viens vai vairāki darba aizsardzības speciālisti (darba aizsardzības organizatoriskā struktūrvienība)

Ja darba devējs tomēr nevēlas pats nodarboties ar darba aizsardzības jautājumiem vai arī to neatļauj normatīvie akti (uzņēmumā ar 11 un vairāk nodarbinātajiem ir jābūt vienam vai vairākiem darba aizsardzības speciālistiem), viņš darba aizsardzības jautājumu organizēšanu var uzticēt vienam vai vairākiem darba aizsardzības speciālistiem. Lielos uzņēmumos vai vidējos uzņēmumos ar bīstamu darbības veidu var būt nepieciešami vairāki darba aizsardzības speciālisti, lai nodrošinātu pilnvērtīgu un normatīvo aktu prasībām atbilstošu darba aizsardzības organizēšanu un uzturēšanu uzņēmumā.

Atkarībā no uzņēmuma lieluma, darbības veida un darba aizsardzības speciālistam paredzētā potenciālā darba apjoma darba devējs var izvēlēties, vai pieņemt darbā darba aizsardzības speciālistu (uz konkrētu amatu un pamatā tikai šo pienākumu pildīšanai) vai norīkot par darba aizsardzības speciālistu kādu no esošajiem uzņēmumā nodarbinātajiem, uzliekot darba aizsardzības jautājumu organizēšanu kā papildus pienākumu šim nodarbinātajam (attiecīgi būtu jāvienojas par izmaiņām esošajā darba līgumā un papildus atalgojumu par šo pienākumu veikšanu).

Norīkojot darba aizsardzības speciālistu, darba aizsardzība kļūst par vienu no nodarbinātā papildus pienākumiem, kuram ne vienmēr ir iespējams veltīt pietiekami daudz laika. Taču norīkotā darba aizsardzības speciālista galvenā priekšrocība ir tā, ka uzņēmumā nodarbinātie vislabāk pārzina konkrēto darba vidi un uzņēmuma darbības specifiku. Pirms darba devējs pieņem lēmumu, kuru no nodarbinātajiem norīkot par darba aizsardzības speciālistu, būtu rūpīgi jāapsver, vai nodarbinātais nav pārāk noslogots ar savu tiešo pienākumu pildīšanu un vai viņam pietiks apņēmības, lai apgūtu darba aizsardzības speciālistam nepieciešamās zināšanas un prasmes. Pirms lēmuma pieņemšanas vēl ir nepieciešams novērtēt nodarbinātā lojalitāti pret uzņēmumu, jo, ņemot vērā, ka pēc norīkošanas darba devējam ir jānodrošina atbilstoša norīkotā nodarbinātā apmācība darba aizsardzībā, tad būtu žēl, ja šāds nodarbinātais tuvāko mēnešu laikā uzteiktu darbu.

Pieņemot darbā darba aizsardzības speciālistu, galvenā priekšrocība ir tā, ka šajā gadījumā darba aizsardzības organizēšana ir galvenais nodarbinātā pienākums, kuram ir paredzēts viss nodarbinātā darba laiks.

Ja viens darba aizsardzības speciālists fiziski nav spējīgs veikt visus ar darba aizsardzību saistītos pienākumus, tad, lai darba aizsardzības jautājumi uzņēmumā tiktu risināti kvalitatīvi, ir nepieciešami vairāki darba aizsardzības speciālisti vai pat atsevišķa darba aizsardzības organizatoriskā struktūrvienība.

Darba aizsardzības organizatoriskā struktūrvienība ir uzņēmuma struktūrā izveidota atsevišķa nodaļa, ko veido vairāki nodarbinātie, kas plānveidīgi risina darba aizsardzības jautājumus uzņēmumā.

Tas, vai darba devējs un darba aizsardzības speciālisti spēs sekmīgi tikt galā ar potenciālajiem darba aizsardzības jautājumiem un

¹⁵ Pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzībā ir pietiekamas tikai tajā gadījumā, ja uzņēmuma darbības veids nav iekļauts Ministru kabineta 2005. gada 5. februāra noteikumu Nr. 99 "No teikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju" 1. pielikumā, bet, ja ir iekļauts iepriekš minētajos noteikumos, tad nodarbināto skaits uzņēmumā nav vairāk par pieciem.

dzīvot pilnā pārliecībā, ka viss ir izdarīts pareizi, būs atkarīgs no tā, vai sākumā tiks veltīts pietiekami daudz laika un apņēmības, lai iedziļinātos un izprastu darba aizsardzības normatīvo aktu noteiktās prasības, bet vēlāk sekotu līdzi darba aizsardzības normatīvo aktu izmaiņām, kā arī nepārtraukti interesētos un meklētu jaunus risinājumus darba vides sakārtošanai.

<u>3. variants</u> – Darba aizsardzības sistēmu organizē piesaistīta kompetenta institūcija vai kompetents speciālists <u>un</u> norīkota atbildīgā persona par darba aizsardzību

Darba devējam, pirms izšķirties par soli piesaistīt kompetentu institūciju vai kompetentu speciālistu, pašam ir jāizvērtē, pakalpojuma sniedzēja kompetence un pieredze, jo kompetento institūciju vai speciālistu piesaistīšana neatbrīvo darba devēju no atbildības par darba aizsardzības prasību izpildi, taču atbildības sadalījuma principus darba devējs var iekļaut līgumā starp uzņēmumu un pakalpojumu sniedzēju, piemēram, nosakot šādus kompetentās institūcijas vai kompetentā speciālista veicamos uzdevumus:

- **noteikt** uzņēmuma **atbilstību** darba aizsardzības, ugunsdrošības, ķīmisko vielu un maisījumu drošības, bīstamo iekārtu drošības un citu ar darba aizsardzību saistīto normatīvo aktu prasībām;
- novērtēt darba vides risku uzņēmumā;
- izstrādāt darba aizsardzības pasākumu plānu, lai novērstu atklātos darba vides riska faktorus vai samazinātu tos līdz pieļaujamam līmenim;
- nodrošināt uzņēmuma atbilstību darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām visā līguma darbības laikā.

Noslēdzot līgumu ar kompetentu institūciju vai kompetentu speciālistu, ir svarīgi noteikt precīzus veicamos darba aizsardzības uzdevumus un pasākumus un saskaņot ar pakalpojumu sniedzējiem, kurus no šiem pasākumiem veiks kompetentās institūcijas pārstāvji vai kompetentais speciālists un kurus veiks darba devēja norīkotā par darba aizsardzību atbildīgā persona, kuras pienākumos būs sadarboties ar kompetentās institūcijas pārstāvjiem vai kompetento speciālistu, nodrošinot viņus ar nepieciešamo informāciju, piemēram:

- uzņēmumu raksturojoša vispārēja informācija (nodarbināto skaits, darbības veids, to ēku (filiāļu) skaits un apraksts, kurās kompetentajai institūcijai vai speciālistam būs jāveic līgumā noteiktie uzdevumi);
- esošās situācijas raksturojums (piemēram, darba vietu skaits, darba process, lietotais darba aprīkojums un tehnoloģijas);
- plānotās izmaiņas darba vidē;
- darba aizsardzības pasākumi uzņēmumā un darba vietās, kā arī darba vides riska faktori, kuri rada vai var radīt risku nodarbināto drošībai un veselībai;
- cita informācija par uzņēmumu (piemēram, akti un atzinumi par nelaimes gadījumiem darbā, nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas materiāli, Valsts darba inspekcijas brīdinājumi, lēmumi un norādījumi).

Kompetento institūciju vai kompetentā speciālista piesaistes priekšrocības ir to profesionalitāte un darbības ātrums, kuru nodrošina viņu ikdienas darbs, kas saistīts ar darba aizsardzības normatīvo aktu pārzināšanu un saskari ar līdzīgu problēmu risinājumiem citos uzņēmumos. Mazos un vidēji lielos uzņēmumos tas var būt arī finansiāli izdevīgāk, nekā patstāvīgi algot savu speciālistu.

Vēlies **pārliecināties** pats? **Meklē** nodaļā norādītās prasības šādos normatīvajos aktos:

- Darba aizsardzības likums, 20.06.2001. (pēdējie grozījumi likumā 28.04.2010.)
- Ministru kabineta 10.08.2010. noteikumi Nr. 749 "Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos"
- Ministru kabineta 08.02.2005. noteikumi Nr. 99 "Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju"
- Ministru kabineta 08.09.2008. noteikumi Nr. 723 "Noteikumi par prasībām kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem darba aizsardzības jautājumos un kompetences novērtēšanas kārtību"

4. Darba devēja un nodarbinātā pienākumi un tiesības, nodrošinot darba aizsardzību uzņēmumā

Darba devēja pienākums ir ne tikai izveidot darba aizsardzības sistēmu uzņēmumā, bet arī nodrošināt tās efektīvu darbību, atvēlot un paredzot tam nepieciešamos finansiālos, tehniskos un cilvēku resursus.

4.1. Darba devēja pienākumi darba aizsardzības jomā:

- 1. nodrošināt darba vides iekšējo uzraudzību un veikt nepieciešamos darba aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu nodarbinātajiem drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi;
- 2. izveidot darba aizsardzības organizatorisko struktūru;
- 3. veikt nodarbināto un uzticības personu instruktāžu un apmācību;
- 4. nodrošināt obligātās veselības pārbaudes nodarbinātajiem;
- 5. nodrošināt nodarbinātos ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem;
- 6. nodrošināt nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanu un to uzskaiti;
- 7. nodrošināt pasākumus, kas nepieciešami pirmās palīdzības sniegšanai, bīstamo iekārtu avārijas seku ierobežošanai vai likvidēšanai, ugunsdzēšanai, nodarbināto un citu personu evakuēšanai, kā arī nodarbināto aizsardzībai nopietnu un tiešu briesmu gadījumā;
- 8. konsultēties ar nodarbinātajiem darba aizsardzības jautājumos.

4.2. Uzņēmumā sagatavojamie dokumenti darba aizsardzībā

Lai sakārtotu darba aizsardzības sistēmu uzņēmumā atbilstoši normatīvajiem aktiem, nepieciešams izstrādāt noteiktus darba aizsardzības dokumentus¹⁶. Zemāk minētos dokumentus un sarakstus var apvienot vienā vai vairākos dokumentos vai sarakstos, nedublējot informāciju, bet jāņem vērā, ka apvienojot dokumentus vai sarakstus, ir nepieciešams iekļaut visu nepieciešamo informāciju.

Viena no darba vides iekšējās uzraudzības sastāvdaļām ir **darba vides riska novērtēšana**, kuras laikā nepieciešams veikt darba vides un tajā esošo darba vietu vai darba veidu pārbaudi, to dokumentēt, nosakot un novērtējot pastāvošos darba vides riska faktorus, kuri rada vai var radīt risku nodarbināto drošībai un veselībai, kā arī nosakot nepieciešamos aizsardzības līdzekļus, kuri lietojami, lai attiecīgo darba vides riska faktoru samazinātu vai novērstu¹⁷.

Darba vides riska novērtēšanas rezultātu dokumentēšanai var izmantot Ministru kabineta 02.10.2007. noteikumu **Nr. 660** "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" **1. pielikuma** veidlapu, kuru var arī papildināt ar slejām, kurās var norādīt riska pakāpi un nepieciešamos pasākumus. Ja piektajā slejā ir atzīmēts "jā/varbūt", t.i., ka esošie darba vides faktori **rada** risku nodarbināto drošībai un veselībai un **ir** nepieciešams veikt darba aizsardzības pasākumus, tad sestajā slejā ir arī jānorāda, tieši kādus pasākumus ir nepieciešams veikt. Sestās slejas aizpildīšana ar nepieciešamajiem pasākumiem vēlāk atvieglos darba aizsardzības pasākumu plāna sastādīšanu. (Piemēru skatīt *Tabulā Nr. 4.1 "Galvenās grāmatvedes darba vietas pārbaude un darba vides riska faktoru noteikšana un to novērtēšana".*)¹⁸

¹⁶ Darba aizsardzības dokumentu sarakstu konkrētai tautsaimniecības nozarei skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba aizsardzības dokumentu saraksts".

¹⁷ Atbilstoši Ministru kabineta 2002. gada 20. augusta noteikumu Nr. 372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus" prasībām, nosaka tos darba vides riska faktorus, kuru novēršanai vai samazināšanai lietojami aizsardzības līdzekļi, izmantojot noteikumu 2. pielikumu, kuru var neizmantot, ja aizsardzības līdzekļu lietošanu aizsardzībai pret riska faktoriem ir noteikta darba vides risku novērtējumā vai darba aizsardzības pasākumu plānā, vai citā dokumentā.

¹⁸ Detalizētāku darba vides riska novērtēšanas piemēru skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba vides riska faktoru novērtēšanas piemēri".

Tabula Nr. 4.1

PIEMĒRS:

Galvenās grāmatvedes darba vietas pārbaude un darba vides riska faktoru noteikšana un to novērtēšana

Darba vides faktori	Kas var radīt risku nodarbināto drošībai un veselībai	note darba fak		Riska pakāpe (I-V)	vides fak risku noo drošīl veselība nepiecieš darba aiz pasāk	rošie darba ktori rada darbināto bai un i un vai ir ams veikt esardzības kumus	Kas jānovērtē, lai noteiktu, vai pastāv risks nodarbināto drošībai un veselībai un vai nepieciešama turpmāka pārbaude/ darba aizsardzības	Nepieciešamie pasākumi
		nē	jā	_	nē	jā/varbūt	pasākumi	_
1	2		3	4		5	6	7
Fizikālie	T .	\ <u>'</u>		1			5	1 - 1
darba telpas	darba telpu plānojums platība	X		_			Darba vietas plānojuma	legādāties galvenajai
un darba vietas	mēbeles/iekārta		Х	_			piemērotība,	grāmatvedei
apkārtne	transportēšanas un pārvietošanas maršruti	X					nepieciešamā platība u.c. (iedarbība).	jaunu darba gal- du, kura virsma ir pietiekami
	tīrība	Χ		]		X		liela, lai uz tās varētu atbalstīt
	kārtība	X		III		Λ.		plaukstas un apakšdelmus, mainīt darba vietā esošo ierīču un priekšmetu izvietojumu, kā arī atrast ērtu darba stāvokli.
troksnis	mašīnas	Х						
	cilvēki		Х	_			mainīgs trokšņa līmenis, impulsīvs	
	darbs ar rokas instru- mentiem un darbarīkiem	Χ			X		troksnis (iedarbības ilgums).	
	ventilācijas iekārtas	Χ		] '	^			
	uzņēmuma vai iestādes iekārta	Χ						
	cits (norādīt)	Χ						
vibrācijas	darbs ar kustīgiem, rotējošiem, vibrējošiem rokas instrumentiem	Χ			X		Vibrācijas intensitāte (iedarbības ilgums, lokāla, vispārējā).	
	darbs ar vibrējošām mašīnām	Х						
	darbs uz vibrējošām virsmām	Х						
	cits (norādīt)	Χ						
u.t.t. atbils	toši Ministru kabineta 02.10	.2007. no	teikumu I	Nr. 660 "Da	arba vides iek	šējās uzraudzī	bas veikšanas kārtība"	1. pielikumam.

Veicot darba vides riska novērtēšanu, īpaša uzmanība jāpievērš darbam, kuru veic grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā līdz vienam gadam, bet, ja sieviete baro bērnu ar krūti, visā barošanas laikā (darba vides faktorus un darbus, kas grūtniecēm un sievietēm, kuras baro bērnu ar krūti, var radīt risku drošībai un veselībai un kuriem aizliegts pakļaut, un kuros aizliegts nodarbināt

grūtnieces un sievietes, kas baro bērnu ar krūti, skatīt Ministru kabineta 02.10.2007. noteikumu **Nr. 660** "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" **2. un 3. pielikumā**).

Pamatojoties uz darba vides riska novērtēšanas rezultātiem un darba vietu pārbaudē iegūto informāciju, darba devējam jāizstrādā:

1. Darba aizsardzības pasākumu plāns (Piemēru skatīt *Tabulā Nr. 4.2 "Darba aizsardzības pasākumu plāns"*.)¹⁹

2. Nodarbināto saraksts, kuriem jāveic obligātās veselības pārbaudes

Šajā sarakstā norāda tos nodarbinātos, kuru veselības stāvokli ietekmē vai var ietekmēt veselībai kaitīgie darba vides faktori, kuriem darbā ir īpaši apstākļi un kuru darbs ir saistīts ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai.

Lai sastādītu šo sarakstu, darba devējam jāvadās pēc Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu **Nr. 219** "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" 1. un 2. pielikuma un Ministru kabineta 2001. gada 27. novembra noteikumu **Nr. 494** "Noteikumi par darbiem, kas saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai un kuros nodarbinātās personas tiek pakļautas obligātajām veselības pārbaudēm" 2. punkta. (Piemēru skatīt *Tabulā Nr. 4.3 "Nodarbināto saraksts, kuriem jāveic obligātās veselības pārbaudes"*.)

Obligātās veselības pārbaudes kartes (MK Nr. 219) aizpildīšanas piemērus skatīt 7. nodaļā "Obligātās veselības pārbaudes" ²⁰. Ja nodarbinātais veic darbu, kas ir saistīts ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai (piemēram, darbības kādā no pārtikas aprites posmiem, frizētavās, publiskas lietošanas pirtīs un peldbaseinos, dienesta viesnīcās, ārstniecības iestādēs, dažādās izglītības iestādēs un citur), viņam papildus obligātai veselības pārbaudei atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 219 ir jāiziet arī veselības pārbaude pie ģimenes ārsta saskaņā ar Ministru kabineta 2001. gada 27. novembra noteikumi Nr. 494 "Noteikumi par darbiem, kas saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai un kuros nodarbinātās personas tiek pakļautas obligātajām veselības pārbaudēm", lai pārliecinātos, ka nodarbinātā veselības stāvoklis nevar ietekmēt citu cilvēku veselību, ar kuriem viņš nonāk saskarē (jāsaņem personas medicīniskā grāmatiņa, sarunvalodā lietotais apzīmējums — "sanitārā grāmatiņa").

- 3. Nodarbinātajiem, kuri veic darbus īpašos apstākļos atbilstoši Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" 2. pielikumam, kā arī citiem nodarbinātajiem (pēc darba devēja un darba aizsardzības speciālistu ieskatiem), kuri veic paaugstinātas bīstamības darbus, atkārtota instruktāža ir jāveic ne retāk kā reizi 6 mēnešos atbilstoši darba devēja apstiprinātajam sarakstam. (Piemēru skatīt *Tabulā Nr. 4.4 "Paaugstinātas bīstamības darbu saraksts (darbi, kuros atkārtota instruktāža jāveic ne retāk kā reizi 6 mēnešos)*".)
- **4.** Ja uzņēmuma valdījumā ir bīstamas iekārtas, tad darba devējs izveido un aktualizē tā **darba aprīkojuma sarakstu, kas var radīt palielinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai**. (Parauga veidlapu skatīt *Tabulā Nr. 4.5. "Darba aprīkojuma saraksts, kas var radīt palielinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai"*.)

Sīkāku informāciju par darba aizsardzības prasībām, lietojot darba aprīkojumu, skatīt 9. nodaļas "Darba aizsardzību reglamentējošie normatīvie akti" 9.10. apakšnodaļā "Ministru kabineta 2002. gada 9. decembra noteikumi Nr. 526 "Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā"".

¹⁹ Detalizētāku darba aizsardzības pasākuma plāna paraugu skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba aizsardzības pasākuma plāna izstrāde un paraugs".

²⁰ Detalizētāku obligātās veselības pārbaudes kartes aizpildīšanas kārtību skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Obligātās veselības pārbaudes kartes aizpildīšanas kārtība".

Darba aizsardzības pasākumu plāns

Nr. p.k.	Darba aizsardzības pasākumi	Izpildes termiņš	Atbildīgā per- sona par izpildi	Izdevumi, LVL	Atzīme par darba aizsardzības pasākuma izpildi
1	2	3	4	5	6
1.	Veikt nodarbināto instruktāžu darba aizsardzībā, tai skaitā pirmās palīdzības sniegšanā, par rīcību, ja ir noticis nelaimes gadījums darbā, kā arī informēt par darba vides riska faktoriem un to novēršanas vai samazināšanas iespējām darbā ar datoru un apmācīt atslodzes vingrinājumu veikšanā.		Darba aizsardzības speciālists		
2.	Norīkot galveno grāmatvedi veikt obligāto veselības pārbaudi.	30.10.2013.	Personāla vadītāja (darba devēja pilnva- rota persona norīkot uz OVP)		
3.	legādāties galvenajai grāmatvedei jaunu darba galdu, kura virsma ir pietiekami liela, lai uz tās varētu atbalstīt plaukstas un apakšdelmus, mainīt darba vietā esošo ierīču un priekšmetu izvietojumu, kā arī atrast ērtu darba stāvokli.	30.11.2013.	Saimniecības vadītājs		
4.	Atpūtas pauzes izmantot acu, pirkstu, plaukstu un kāju muskulatūras un izstaipīšanās vingrināju- miem, kā arī vispārējā noguruma atslodzei.	Pastāvīgi	Nodarbinātie		

Tabula Nr. 4.3

Nodarbināto saraksts, kuriem jāveic obligātās veselības pārbaudes

Nr. p. k.	Nodarbināto amatu (profesiju) nosaukumi	Veselībai kaitīgie darba vides faktori, darbi īpašos apstākļos	Veselības pārbaužu biežums
1	2	3	4
1.	Galvenā grāmatvede	 Darbs ar datoru (darbs ar displejiem un darbstacijām) (MK Nr. 219, 1. piel. 4.11. p.)* Augsts psihoemocionālais stress darbā, tajā skaitā psihoemocionāla pārslodze (MK Nr. 219, 1.piel. 5.3. p.) 	1×3 gados
2.	Apkopēja (uz- kopj pirmsskolas	Darbs pirmsskolas izglītības iestādē, kas saistīts ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai (MK Nr. 494, 1. piel. 3.1.p.)	Reizi gadā
	izglītības iestādes telpas)	Darbs uz pārvietojamām kāpnēm, ja jākāpjas augstāk nekā 1,5m (MK Nr. 219, 2. piel. 5.p.)	1×2 gados
		Smagumu pārvietošana bez mehāniskām palīgierīcēm (MK Nr. 219, 1. piel. 4.9.1.p.)	
		Atrašanās piespiedu pozā ilgāk nekā 50% no darba laika, lokāls muskuļu sasprindzinājums, tajā skaitā darbs, stāvot kājās (MK Nr. 219, 1. piel. 4.9.2.p.)	1×3 gados

Piezīme:

Paaugstinātas bīstamības darbu saraksts (darbi, kuros atkārtota instruktāža jāveic ne retāk kā reizi 6 mēnešos)

Tabula Nr. 4.4

Nr.p. k.	Darba veids	Piesardzības (drošības) pasākumi
1	2	3
1.	Darbs augstumā	 Atkārtota darba aizsardzības instruktāžas darba vietā veikšana ne retāk, kā reizi sešos mēnešos Obligātā veselības pārbaudes veikšana Individuālo aizsardzības līdzekļu lietošana

^{*} Darba devējs var nosūtīt nodarbināto biežāk nekā reizi trijos gados tikai redzes pārbaudei pie oftalmologa vai optometrista, nodrošinot, ka reizi trijos gados nodarbinātā veselības pārbaudi veic arodslimību ārsts šajos noteikumos noteiktajā kārtībā.

Darba aprīkojuma saraksts, kas var radīt palielinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai

Nr. p.k.	aprīkojuma	Vieta, kur tas atrodas, tā identifikācija	personas	Pēdējās tehniskās pārbaudes datums	Pēdējās tehniskās pārbaudes veids (pilnā, daļējā, ārkārtas)	Pēdējās tehniskās pārbaudes raksturs (statiskā, dinamiskā, ārējā)	Pēdējās tehniskās pārbaudes veicējs	Nākamās tehniskās pārbaudes datums	Nākamās tehniskās pārbaudes veids (pilnā, daļējā)	Piesardzības (drošības) pasākumi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

4.3. Darba devēja tiesības darba aizsardzības jomā

Organizējot darba aizsardzību uzņēmumā, darba devējam ir šādas **tiesības**:

- piemērot nodarbinātajiem disciplinārsodus par darba aizsardzības normatīvo aktu un citu darba aizsardzības noteikumu pārkāpumiem, kā arī darba devēja prasību neizpildi darba aizsardzības jautājumos;
- 2. noteikt papildu apmācību darba aizsardzības jautājumos nodarbinātajam, kurš pārkāpis darba aizsardzības normatīvos aktus vai citus darba aizsardzības noteikumus, ja šāds pārkāpums nav radījis risku citu cilvēku drošībai un veselībai, apmācības laikā nodarbinātajam saglabājot minimālo darba algu;
- 3. noteikt nodarbinātajiem garantijas un atvieglojumus darba aizsardzības jomā papildus normatīvajos aktos noteiktajām garantijām un atvieglojumiem;
- 4. ierosināt noslēgt vienošanos ar nodarbinātajiem darba aizsardzības pasākumu, tiem nepieciešamo līdzekļu apjoma un to izmantošanas kārtības noteikšanai saskaņā ar darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām;
- 5. apstrīdēt Valsts darba inspekcijas amatpersonu brīdinājumus, rīkojumus vai lēmumus likumā noteiktā kārtībā.

4.4. Nodarbinātā tiesības un pienākumi darba aizsardzības jomā

Nodarbinātajam darba aizsardzības jomā ir **pienākums:**

- 1. rūpēties par savu drošību un veselību un to personu drošību un veselību, kuras ietekmē vai var ietekmēt nodarbinātā darbs;
- 2. lietot darba aprīkojumu, bīstamās vielas, transportu un citus ražošanas līdzekļus saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un maisījumu drošības datu lapas u.c.);
- 3. lietot kolektīvos aizsardzības līdzekļus, kā arī viņa rīcībā nodotos individuālos aizsardzības līdzekļus saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un maisījumu drošības datu lapas u.c.);
- 4. ievērot drošības zīmes, kā arī lietot drošības ierīces, ar ko apgādāts darba aprīkojums un darba vieta, saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dokumentāciju (ražotāja instrukcijas, ķīmisko vielu un maisījumu drošības datu lapas u.c.) un atturēties no attiecīgo drošības ierīcu patvaļīgas iedarbināšanas, mainīšanas vai pārvietošanas;
- 5. nekavējoties ziņot darba devējam, tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam par nelaimes gadījumu darbā, kā arī par jebkuriem darba vides faktoriem, kuri rada vai var radīt risku personu drošībai un veselībai, arī par trūkumiem uzņēmuma darba aizsardzības sistēmā;
- 6. piedalīties darba devēja rīkotajās instruktāžās un apmācībās darba aizsardzības jomā;
- 7. sadarboties ar darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu, lai izpildītu prasības, kas ietvertas Valsts darba inspekcijas atzinumos, brīdinājumos, rīkojumos vai lēmumos par uzņēmuma darba aizsardzības sistēmu;
- 8. sadarboties ar darba devēju vai darba aizsardzības speciālistu drošas darba vides un darba apstākļu nodrošināšanā, lai neradītu risku nodarbinātā drošībai un veselībai;
- 9. apmeklēt obligātās veselības pārbaudes saskanā ar darba devēja rīkojumu.

Uzņēmumā vai tā struktūrvienībā, kurā nodarbināti pieci vai vairāki nodarbinātie, šie nodarbinātie var ievēlēt vienu vai vairākas uzticības personas. Darba devējs nodrošina uzticības personas ar nepieciešamajiem līdzekļiem, kā arī darba laika ietvaros piešķir tām laiku uzticības personu pienākumu veikšanai.

Nodarbinātajiem un viņu pārstāvjiem ir **tiesības**:

- piedalīties jautājumu apspriešanā par nodarbināto drošību un veselības aizsardzību, lietojot aizsardzības līdzekļus (arī aizsardzības līdzeklu novērtēšanā un izvēlē);
- izteikt priekšlikumus par darbam atbilstošajiem aizsardzības līdzekļiem, par aizsardzības līdzekļu novērtējumu un izvēli, kā arī par nepieciešamajiem pasākumiem nodarbināto drošības un veselības aizsardzības uzlabošanai;
- iepazīties ar veselības pārbaužu rezultātiem, kas attiecas uz viniem.

Nodarbinātajam ir **tiesības** atteikties no darba veikšanas, ja:

- attiecīgā darba veikšana rada vai var radīt risku nodarbinātā vai citu personu drošībai un veselībai un šāds risks nav novēršams citādā veidā;
- lietojamais darba aprīkojums vai darba vieta nav apgādāta ar nepieciešamajām drošības ierīcēm vai nodarbinātā rīcībā nav nodoti nepieciešamie individuālie aizsardzības līdzekļi;
- attiecīgā darba veikšana saistīta ar tāda darba aprīkojuma lietošanu, kas neatbilst nodarbinātā profesionālajai sagatavotībai vai darba devēja sniegtajai instruktāžai darba aizsardzības jomā;
- nav ievēroti Valsts darba inspekcijas brīdinājumi, rīkojumi vai lēmumi par darba aizsardzības organizāciju attiecīgajā darba vietā.

Par atteikšanos no darba veikšanas nodarbinātais nekavējoties paziņo tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam, vai uzticības personai, vai darba devējam.

Nav pieļaujama nekādu nelabvēlīgu seku radīšana nodarbinātajiem par viņa atteikšanos no darba veikšanas iepriekš minētajos gadījumos, izņemot rupju neuzmanību vai gadījumus, kad nodarbinātie rīkojušies ar ļaunu nolūku.

Nodarbinātajam un uzticības personai ir tiesības vērsties Valsts darba inspekcijā ar iesniegumu, ja viņi uzskata, ka darba devēja veiktie darba aizsardzības pasākumi, kā arī piešķirtie un izmantotie līdzekļi nav pietiekami, lai nodrošinātu nodarbināto drošību un veselības aizsardzību darbā.

4.5. Darba devēja atbildība par darba aizsardzības jautājumiem

Darba devējam ir jāuzņemas visa atbildība par nodarbināto drošību un veselību darbā, nodrošinot nodarbinātajiem drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi, gādājot, lai nodarbinātajiem būtu nepieciešamās zināšanas darba veikšanai un pieejami attiecīgie kolektīvie un individuālie aizsardzības līdzekli, darba aprīkojums, drošības ierīces.

Visus ar darba aizsardzību saistītos izdevumus sedz darba devējs, t.i., visas izmaksas, kas rodas, veicot darba aizsardzības pasākumus (piemēram, drošības zīmju, žurnālu, nepieciešamā aprīkojuma, kolektīvo un individuālo aizsardzības līdzekļu iegāde, ar nodarbināto obligāto veselības pārbaužu, apmācību un instruktāžu organizēšanu saistītie izdevumi), apmaksā darba devējs.

Vēlies **pārliecināties** pats? **Meklē** nodaļā norādītās prasības šādos normatīvajos aktos:

- Darba aizsardzības likums, 20.06.2001. (pēdējie grozījumi likumā 28.04.2010.)
- Ministru kabineta 02.10.2007. noteikumi Nr. 660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība"
- Ministru kabineta 10.08.2010. noteikumi Nr. 749 "Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos"
- Ministru kabineta 10.03.2009. noteikumi Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude"
- Ministru kabineta 27.11.2001. noteikumi **Nr. 494** "Noteikumi par darbiem, kas saistīti ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai un kuros nodarbinātās personas tiek pakļautas obligātajām veselības pārbaudēm"
- Ministru kabineta 15.05.2007. noteikumi **Nr. 325** "Darba aizsardzības prasības saskarē ar ķīmiskajām vielām darba vietās"
- Ministru kabineta 09.12.2002. noteikumi Nr. 526 "Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā"
- Ministru kabineta 20.08.2002. noteikumi Nr. 372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus"

5. Darba vides iekšējā uzraudzība

Darba vides iekšējā uzraudzība ir uzņēmuma darbības plānošana, organizēšana un vadīšana tādā veidā, lai garantētu drošu un veselībai nekaitīgu darba vides iekšējās uzraudzības pamatā ir darba vides riska novērtēšana, kuras mērķis ir laicīgi konstatēt darba vides riska faktorus, kas var kaitēt vai apdraudēt nodarbināto drošību vai veselību. Līdz ar to darba vides riska novērtēšanas laikā notiek konsultācijas ar pašiem nodarbinātajiem, ņemot vērā viņu ierosinājumus konkrētā darba procesa vai darba vietas uzlabošanā.

Darba vides iekšējās uzraudzības mērķi ir:

- **1. savlaicīgi atklāt** darba vietās pastāvošos **riskus** un veikt pasākumus to novēršanai, kas samazinās nelaimes gadījumu un arodslimību rašanās iespēju;
- 2. nodrošināt darba apstākļu uzlabošanos uzņēmumā un līdz ar to arī nodarbināto pašsajūtas uzlabošanos, jo drošā un sakārtotā darba vidē nodarbinātie jutīsies ērtāk nekā bīstamā, netīrā un nesakārtotā darba vidē, kas apdraud vinu drošību un veselību;
- 3. paaugstināt veiktā darba efektivitāti, jo optimālos un veselībai nekaitīgos darba apstākļos nodarbinātais veiks darbu produktīvāk, viņu nenomāks un netraucēs kaitīgi darba apstākļi, piemēram, skaļš troksnis, piesārņots gaiss, nepietiekams apgaismojums, stress utt., kas traucē strādāt;
- **4. samazināt nodarbināto saslimstību** un ar to saistītos **darba kavējumus**, ko var izraisīt neveselīgi darba apstākļi (vēsas telpas, caurvējš, pārslodzes, nepareizi iekārtota darba vieta, stress u.tml.);
- palīdzēt izvairīties no darba aprīkojuma ekspluatācijas traucējumiem, bojājumiem un avārijām;
- **6. samazināt izmaksas**, gan tiešās (samaksa par pirmajām 10 nodarbinātā slimības dienām, iekārtu bojājumu izmaksas, izejmateriālu zudumi, dīkstāve utt.), gan netiešās (zaudēts nodarbinātā darba laiks, darba vietu atjaunošana, aizvietojošā nodarbinātā apmācība, jauna kvalificēta darbaspēka meklēšana utt.);
- 7. ietaupīt darba devēja finanšu līdzekļus, jo darba aizsardzības sistēmas izveidošanā ieguldītie līdzekļi var atmaksāties un pat var nest peļņu, ja darba aizsardzības sistēma ir izveidota profesionāli, tā ir piemērota uzņēmuma darba specifikai un tiek efektīvi pārvaldīta;
- **8. veidot pozitīvu uzņēmuma tēlu** sakārtota darba vide palīdz veidot pozitīvu uzņēmuma tēlu, un uzņēmumam ir vieglāk paturēt un piesaistīt labākos speciālistus.

Labi izveidota darba vides iekšējā uzraudzība ļauj laikus plānot nepieciešamos darba aizsardzības pasākumus — gan darba vides riska novērtējumu veikšanu, gan nodarbināto instruēšanu un apmācīšanu, gan individuālās aizsardzības līdzekļu un drošības zīmju izvēli, gan arī obligāto veselības pārbaužu veikšanu un citu darba aizsardzības pasākumu īstenošanu. Detalizētu darba aizsardzības preventīvo pasākumu aprakstu skatīt 6. nodalā "Darba aizsardzības pasākumi" ²¹.

Darba vides iekšējā uzraudzība sastāv no vairākiem posmiem, kuri seko cits citam loģiskā secībā un kuri jāveic katru gadu, nodrošinot uzņēmuma darba aizsardzības sistēmas nepārtrauktu attīstību un savlaicīgu reaģēšanu uz pārmaiņām darba vidē.

- 1. posms: Sākotnējā stāvokļa novērtējums
- 2. posms: Darba vides iekšējās uzraudzības plānošana
- 3. posms: Darba vides riska novērtēšana
- 4. posms: Darba vides iekšējās uzraudzības īstenošana darba aizsardzības pasākumu plāna izstrāde un ieviešana
- 5. posms: Darba vides iekšējās uzraudzības pārbaude un pilnveidošana

1. posms – Sākotnējā stāvokļa novērtējums

Pēc tam, kad darba devējs ir noteicis par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgās personas — savi darba aizsardzības speciālisti, piesaistītā kompetentā institūcija vai kompetentais speciālists — izvēlētās atbildīgās personas veic turpmākos darba vides iekšējās uzraudzības pasākumus un kā pirmo soli veic uzņēmumā esošās situācijas novērtēšanu, veicot **darba aizsardzības dokumentācijas auditu** jeb **atbilstības noteikšanu normatīvo aktu prasībām**²².

Darba devēja loma šajā posmā

Darba devējam jānodrošina piekļuve visiem nepieciešamajiem dokumentiem.

Kā organizēt, kam uzticēt darbu?

Darba aizsardzības dokumentācijas novērtējumu veic noteiktās par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgās personas — savi darba aizsardzības speciālisti, piesaistītā kompetentā institūcija vai kompetentais speciālists.

Darba aizsardzības dokumentācijas novērtējumu var veikt arī pats darba devējs, piemēram, pirms kompetentas institūcijas vai kompetenta speciālista piesaistīšanas, līdz ar to precīzi nosakot līgumdarba uzdevumus un vēlāk sekojot līdzi to izpildei.

²¹ Detalizētāku darba aizsardzības pasākuma plāna paraugu skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba aizsardzības pasākuma plāna izstrāde un paraugs".

²² Darba aizsardzības dokumentu sarakstu skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba aizsardzības dokumentu saraksts".

2. posms – Darba vides iekšējās uzraudzības plānošana

Darba devējs **ne retāk kā reizi gadā** plāno darba vides iekšējo uzraudzību, lemjot par:

- darba aizsardzības jautājumu organizēšanu uznēmumā;
- darba aizsardzībai nepieciešamajiem resursiem;
- atbildīgajām personām u.c.

Plānošanas rezultātus **nav** noteikts dokumentēt.

Darba devēja loma šajā posmā

Šo posmu darba devējs veic sadarbībā ar atbildīgo par darba aizsardzību un nodarbināto pārstāvi, kas pārstāv nodarbināto intereses darba aizsardzībā.

Kā organizēt, kam uzticēt darbu?

Darba devējs var organizēt sapulci, kurā ar atbildīgo par darba aizsardzību un nodarbināto pārstāvi pārrunā plānotos uzdevumus darba aizsardzībā.

3. posms – Darba vides riska novērtēšana

Darba vides riska novērtēšana ir viens no vissvarīgākajiem posmiem darba vides iekšējā uzraudzībā, jo uz risku novērtēšanas balstās darba aizsardzības pasākumi. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai tiktu atklāti un precīzi novērtēti visi darba vietās esošie riski un ar attiecīgiem darba aizsardzības pasākumiem tiktu nodrošināta nodarbināto drošība un veselība.

Darba vides riska novērtēšanas mērķi:

- laicīgi konstatēt darba vides riska faktorus, kas var kaitēt vai apdraudēt nodarbināto drošību vai veselību;
- samazināt vai novērst atklātos riskus;
- nodrošināt nodarbinātajiem drošus un veselībai nekaitīgus darba apstākļus.

Darba vides risku novērtē **ne retāk kā reizi gadā**, kā arī:

- praktiski uzsākot citu darbības veidu (piemēram, juridisko pakalpojumu birojs uzsāk velokurjeru pakalpojumu sniegšanu, iegādājoties divritenus un pienemot darbā velokurjerus);
- ja ir mainījušies darba procesi, metodes, darba aprīkojums, vielu un produktu izmantošana vai ražošana, būtiski pārkārtota darba vieta un citi pasākumi (piemēram, tiek mainīta uzņēmuma faktiskā atrašanās vieta);
- ja konstatē apstākļu pasliktināšanos darba vidē vai neatbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām (piemēram, tiek konstatēti bojājumi ventilācijas sistēmā, kā rezultātā biroja darbinieki sūdzas par neapmierinošu mikroklimatu);
- ja noticis nelaimes gadījums.

Darba devējs nodrošina darba vides riska novērtēšanu visās darba vietās, izņemot gadījumu, ja darba vietās ir līdzīgi darba apstākļi (piemēram, līdzīgs darba aprīkojums, telpu iekārtojums, darba raksturs). Ja ir līdzīgi darba apstākļi, pietiek ar darba vides riska novērtēšanu vienā darba vietā vai darba veidā, ņemot vērā katra nodarbinātā un katras darba vietas individuālās atšķirības.

Darba vides riska novērtēšana sevī ietver šādas darbības:

1. Darba vides riska faktoru identifikācija

- a. Sākotnēji veic pārrunas ar nodarbinātajiem vai nodarbināto aptauju ar anketu aizpildīšanu un pārrunu vai aptaujas rezultātu apkopošanu.
- b. Apseko konkrētas darba vietas vai darba veidus. Pārbaudes dokumentēšanai var izmantot Ministru kabineta 02.10.2007. noteikumu **Nr. 660** "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" 1. pielikuma veidlapu.
- c. Veic specifisku jautājumu (bīstamo iekārtu esamība, riski darbā, kuru varētu veikt grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā, riski darbā, kas saistīts ar iespējamu risku citu cilvēku veselībai u.c.) izvērtēšanu.

2. Papildus informācijas novērtēšana

a. Veic darba vides riska faktoru (apgaismojuma, mikroklimata, trokšņa, vibrācijas, ķīmisko vielu koncentrācijas darba vides gaisā) mērījumus.

Kad ir jāveic mērījumi?

Ja darba vietu pārbaudē (vibrācijas gadījumā arī pēc iepazīšanās ar darba iekārtu tehnisko dokumentāciju) konstatēts, ka apgaismojums, mikroklimats, troksnis vai vibrācija rada vai var radīt risku nodarbinātā drošībai un veselībai, tad attiecīgie mērījumi ir jāveic visās darba vietās, kurās konstatēts, ka konkrētais darba vides riska faktors rada vai var radīt risku.

Darba devējs nodrošina, lai darba vides gaisā regulāri tiktu noteikta ķīmisko vielu un maisījumu koncentrācija.

PIEMĒRI:

- Biroja darbinieki sūdzas par caurvēju un nepietiekamu apgaismojumu. Šajā gadījumā viens no veicamajiem pasākumiem ir apgaismojuma un mikroklimata mērījumu veikšana. Citus darba aizsardzības preventīvos pasākumus skatīt 6. nodaļā "Darba aizsardzības pasākumi".
- Kokapstrādes zāģēšanas iekārta, pie kuras strādā zāģēšanas operators, rada lielu troksni. Šajā gadījumā viens no veicamajiem pasākumiem ir trokšņa mērījumu veikšana.
- Celtnieks sūdzas par rokas tirpšanu, regulāri strādājot ar pneimatisko urbi, līdz ar to ir aizdomas, ka šī instrumenta vibrācija var radīt
  risku nodarbinātā veselībai. Pneimatiskais urbis darba procesā rada nelielas, bet ātras roktura kustības (sitienus), t.i., vibrāciju, kas
  tiek pārnesta uz nodarbinātā roku, tādēļ viņš ir pakļauts rokas-plaukstas vibrācijai. Šajā gadījumā viens no veicamajiem pasākumiem
  ir rokas-plaukstas vibrācijas līmeņa mērījumu veikšana.
- Kravas automašīnas vadītājs sūdzas par sāpēm mugurkaula-gurnu rajonā. Pēc iepazīšanās ar kravas automašīnas tehnisko dokumentāciju ir aizdomas, ka tās vadītājs ir pakļauts visa ķermeņa vibrācijai. Šajā gadījumā viens no veicamajiem pasākumiem ir visa ķermeņa vibrācijas līmeņa mērījumu veikšana.

Kas veic mērījumus?

- **Trokšņa un vibrācijas** līmeņa mērījumus veic tikai akreditētas testēšanas laboratorijas (informācija par akreditētām laboratorijām un akreditācijas sfēras atrodamas *www.latak.lv*).
- Apgaismojuma un mikroklimata (gaisa temperatūra, gaisa relatīvais mitrums, gaisa kustības ātrums) mērījumus var veikt arī paši
  ar kalibrētu mēraparatūru (piemēram, luksometru, higrometru u.c.), nosakot, vai apgaismojums un mikroklimats atbilst prasībām,
  kas noteiktas Ministru kabineta 28.04.2009. noteikumos Nr. 359 "Darba aizsardzības prasības darba vietās".
- Ķīmisko vielu koncentrācijas darba vides gaisā mērījumus veic tikai akreditētas testēšanas laboratorijas.
- b. Analizē ķīmisko vielu un maisījumu drošības datu lapas vai informāciju par ķīmisko vielu un maisījumu fizikālajām un ķīmiskajām īpašībām, bīstamību un iedarbību uz vidi un cilvēku veselību.
- c. Analizē darba aizsardzības instrukcijas.
- d. Analizē nelaimes gadījumus darbā.
- e. Analizē Valsts darba inspekcijas un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta pārbaudes aktus.

3. Darba vides riska pakāpes novērtēšana

- a. Nosaka **riska pakāpi**. Lai uzņēmumam būtu iespējams ērtāk noteikt, kuri preventīvie pasākumi jāveic ātrāk, riska faktori ir klasificēti riska pakāpēs pēc to bīstamības. Riska pakāpe tiek noteikta vadoties pēc daudzpusīgas informācijas (redzētā darba vietā, nodarbināto teiktā, veiktā darba aizsardzības pasākumu apjoma (t. sk. no drošības zīmēm, drošības ierīcēm, lietotajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem un to kvalitātes, veiktajām veselības pārbaudēm) utt.). Veicot riska pakāpes noteikšanu, ņem vērā darba vides riska iestāšanās varbūtību un riska seku smaguma pakāpi²³.
- b. Sagatavo ieteicamos un nepieciešamos **darba aizsardzības preventīvos pasākumus**. Darba aizsardzības preventīvo pasākumu aprakstu skatīt *6. nodaļā "Darba aizsardzības pasākumi"*²⁴.

Darba devēja loma šajā posmā

Darba devējs sniedz par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgajām personām visu nepieciešamo informāciju darba veikšanai. (Sīkāk skatīt 3. nodaļā "Darba aizsardzības sistēmas organizatoriskā struktūra, dažādi darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļi".)

²³ Darba vides riska faktora novērtēšanas metodes un to skaidrojumu skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba vides riska faktoru novērtēšanas metodes".

²⁴ Detalizētāku darba aizsardzības pasākuma plāna paraugu skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba aizsardzības pasākuma plāna izstrāde un paraugs".

Darba devējs piešķir par darba aizsardzību atbildīgajai personai darba veikšanai nepieciešamos līdzekļus (piemēram, laboratorisko mērījumu veikšanai) un laiku (darba laika ietvaros).

Kā organizēt, kam uzticēt darbu?

Darba vides riska novērtēšanu veic noteiktās par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgās personas — savi darba aizsardzības speciālisti, piesaistītā kompetentā institūcija vai kompetentais speciālists.

4. posms – Darba vides iekšējās uzraudzības īstenošana

Pēc darba vides riska novērtēšanas un darba vietu pārbaudes:

- izstrādā darba aizsardzības pasākumu plānu, kurā nosaka darba aizsardzības pasākumus, to īstenošanas termiņus un par izpildi atbildīgās personas;
- sagatavo darba aizsardzības normatīvajos aktos noteiktos sarakstus un dokumentus, piemēram, nodarbināto saraksts, kuriem
  jāveic obligātās veselības pārbaudes. (Sīkāk skatīt 4. nodaļas "Darba devēja un nodarbinātā pienākumi un tiesības, nodrošinot
  darba aizsardzību uzņēmumā" 4.2.apakšnodaļā "Uzņēmumā sagatavojamie dokumenti darba aizsardzībā".)

Vienlaikus jäīsteno arī citi darba aizsardzības pasākumi, piemēram, individuālo aizsardzības līdzekļu izvēle un uzskaites sakārtošana.

Šajā posmā darba aizsardzības speciālistam vai darba devēja par darba aizsardzību norīkotajai atbildīgajai personai jāveic nodarbināto informēšana par:

- darba vides riska faktoriem un ar tiem saistītajiem riskiem drošībai un veselībai;
- iespējamajiem ieguvumiem pēc riska novēršanas;
- paredzētajiem darba aizsardzības pasākumiem.

Darba devēja loma šajā posmā

Darba devējs apstiprina darba aizsardzības pasākumu plānu un citus izstrādātos dokumentus.

Kā organizēt, kam uzticēt darbu?

Dokumentu izstrādi veic noteiktās par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgās personas — savi darba aizsardzības speciālisti, piesaistītā kompetentā institūcija vai kompetentais speciālists. Darba aizsardzības preventīvos pasākumus veic darba aizsardzības pasākumu plānā noteiktie atbildīgie izpildītāji.

<u>5. posms – Darba vides iekšējās uzraudzības pārbaude un pilnveidošana</u>

Darba vides iekšējās uzraudzības pārbaude un pilnveidošana ir darba vides iekšējās uzraudzības pēdējais posms, kas atspoguļo veikto darbību rezultātus, **noskaidrojot, vai izvirzītie mērķi un uzdevumi ir sasniegti** (t.sk., vai atklātie darba vides riska faktori ir novērsti vai samazināti līdz pieļaujamam līmenim), ja ir nepieciešams, pilnveidojot darba vides iekšējās uzraudzības sistēmu un veicot nepieciešamos papildus darba aizsardzības pasākumus.

Darba vides iekšējās uzraudzības pārbaudi jāveic ne retāk kā reizi gadā.

Darba devēja loma šajā posmā

Darba devējs nodrošina, ka tiek veikta darba vides iekšējās uzraudzības pārbaude, un, ja ir nepieciešams, tiek veikti arī papildus darba aizsardzības pasākumi.

Kā organizēt, kam uzticēt darbu?

Darba vides iekšējās uzraudzības pārbaudi un pilnveidošanu veic par uzņēmuma darba aizsardzību atbildīgās personas — savi darba

aizsardzības speciālisti, piesaistītā kompetentā institūcija vai kompetentais speciālists, pirms tam saskaņojot ar darba devēju nepieciešamos papildus darba aizsardzības pasākumus.

Vēlies **pārliecināties** pats? **Meklē** nodaļā norādītās prasības šādos normatīvajos aktos:

- Darba aizsardzības likums, 20.06.2001. (pēdējie grozījumi likumā 28.04.2010.)
- Ministru kabineta 02.10.2007. noteikumi Nr. 660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība"
- Ministru kabineta 10.08.2010. noteikumi Nr. 749 "Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos"
- Ministru kabineta 10.03.2009. noteikumi Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude"
- Ministru kabineta 17.02.2004. noteikumi Nr. 82 "Ugunsdrošības noteikumi"
- Ministru kabineta 03.08.2010. noteikumi **Nr. 713** "Noteikumi par kārtību, kādā nodrošina apmācību pirmās palīdzības sniegšanā, un pirmās palīdzības aptieciņas medicīnisko materiālu minimumu"
- Ministru kabineta 28.04.2009. noteikumi Nr. 359 "Darba aizsardzības prasības darba vietās"
- Ministru kabineta 20.08.2002. noteikumi Nr. 372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus"
- Ministru kabineta 06.08.2002. noteikumi Nr. 343 "Darba aizsardzības prasības, strādājot ar displeju"
- Ministru kabineta 15.05.2007. noteikumi Nr. 325 "Darba aizsardzības prasības saskarē ar ķīmiskajām vielām darba vietās"
- Ministru kabineta 13.04.2004. noteikumi Nr. 284 "Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē"
- Ministru kabineta 04.02.2003. noteikumi Nr. 66 "Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret darba vides trokšņa radīto risku"

6. Darba aizsardzības pasākumi

Darba aizsardzības pasākumi, to īstenošanas termiņi un par izpildi atbildīgās personas tiek noteiktas darba aizsardzības pasākumu plānā, kuru, pamatojoties uz darba vides riska novērtēšanas rezultātiem un darba vietu pārbaudē iegūto informāciju, izstrādā par darba aizsardzību atbildīgās personas — savi darba aizsardzības speciālisti, piesaistītā kompetentā institūcija vai kompetentais speciālists.

Darba aizsardzības pasākumi – preventīvi tiesiski, saimnieciski, sociāli, tehniski un organizatoriski pasākumi, kuru mērķis ir izveidot drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi, kā arī novērst vai samazināt darba vides risku, līdz ar to novēršot vai samazinot nelaimes gadījumu darbā iestāšanās un arodslimības iegūšanas iespējas.

Darba aizsardzības pasākumu piemēri:

- darba aizsardzības dokumentācijas izstrāde un sakārtošana (piemēram, atbildīgo personu norīkošana, darba aizsardzības instrukciju izstrāde, normatīvajos aktos noteikto sarakstu izstrāde, instruktāžas vai nelaimes gadījumu uzskaites reģistrācijas žurnālu iegāde);
- nodarbināto apmācības un instruktāžas organizēšana (piemēram, darba aizsardzības ievadapmācība, instruktāžas darba vietā, speciāla apmācība autoiekrāvēju vai elektroiekrāvēju vadītājiem, atbildīgajiem speciālistiem par sastatnēm vai bīstamām iekārtām, instruktāža par individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanu un uzturēšanu);
- obligāto veselības pārbaužu organizēšana (sīkāk skatīt darba devēja pienākumus 7. nodaļā "Obligātās veselības pārbaudes");
- drošības zīmju iegāde un izvietošana, piemēram:

- kolektīvo aizsardzības līdzekļu nodrošināšana (piemēram, nožogojuma uzstādīšana, atveru pārsegu nodrošināšana, ražošanas procesu automatizācijas ieviešana, darbam augstumā sastatņu, platformu un drošības tīklu nodrošināšana);
- individuālo aizsardzības līdzekļu iegāde un nodrošināšana (piemēram, karstumizturīgi cimdi darbam ar karstiem materiāliem, dielektriskie cimdi darbam, kur iespējams kontakts ar elektroenerģijas avotam pieslēgtām iekārtām, aizsargcimdi pret ķīmisku iedarbību darbam ar skābēm, sārmiem vai bāziskiem šķīdumiem, dezinfekcijas līdzekļiem, korozijas tīrīšanas līdzekļiem un citiem līdzekļiem ar ķīmisku iedarbību, austiņas vai ausu ieliktņi darbam ar pneimatiskajiem un elektriskajiem instrumentiem, aizsargķiveres galvaskausa aizsardzībai darbam uz sastatnēm, zem tām vai to tuvumā, aizsargapavi ar purngala daļas aizsardzību smagumu pārvietošanai, lietojot fizisku spēku, aizsargkrēmi darbā ar ķīmiskām vielām un maisījumiem, fluorescējošs vai atstarojošs aizsargapģērbs vai piederumi darbam uz ielām vai autoceļiem);
- ergonomisku mēbeļu un darba aprīkojuma nodrošināšana (piemēram, regulējamu un ērtu biroja krēslu iegāde, ērtu un mehanizētu rokas instrumentu iegāde);
- tīrīšanas darbu organizēšana (piemēram, gaismas ķermeņiem, ventilācijas sistēmām, dūmvadiem);
- tehnisko apkopju un remontdarbu organizēšana (piemēram, iekārtām, mašīnām, ugunsdrošības sistēmām);
- objektu izvietojuma mainīšana (piemēram, datora augstuma noregulēšana acu augstumā).

PIEMĒRI:

Situācija: Biroja darbinieki sūdzas par nepietiekamu apgaismojumu.

Ko darīt? Nepieciešamie preventīvie pasākumi:

- vizuāli novērtēt, vai nav izdegušas spuldzītes;
- pārbaudīt, vai pietiekami bieži un sistemātiski veikta gaismas ķermeņu tīrīšana;
- veikt apgaismojuma mērījumus;
- pārbaudīt, vai ir veikta darba specifikai atbilstoša un kvalitatīva gaismas ķermeņu izvēle (pareiza kupolu, lampu izvēle, lampu izvietojums).

Situācija: Kokapstrādes zāģēšanas iekārta, pie kuras strādā zāģēšanas operators, rada lielu troksni.

Ko darīt? Nepieciešamie preventīvie pasākumi:

- veikt darba vides laboratoriskos mērījumus (trokšņa radītā riska novērtēšanai);
- nodrošināt iekārtu uzturēšanu kārtībā;
- risināt iespēju ierobežot trokšņa avotu (piemēram, risināt iespēju izveidot ap iekārtas motoru trokšņa filtru).

Darba vietās, kur trokšņa līmenis pārsniedz 80 dB(A):

- nodrošināt piemērotus individuālos aizsardzības līdzekļus (austiņas, ausu ieliktņus);
- veikt nodarbināto informēšanu, apmācību un konsultēšanu saistībā ar iekārtas lietošanas instrukciju, trokšņa radīto risku un individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanu.

Darba vietās, kur trokšņa līmenis pārsniedz 85 dB(A) papildus veikt šādus pasākumus:

 izvietot rīkojuma zīmes par dzirdes aizsardzības līdzekļu lietošanu (drošības zīmes pēc iespējas izvietot pie ieejas darba vietā vai telpā, kurā trokšņa līmenis pārsniedz vai var pārsniegt 85 dB(A)).

7. Obligātās veselības pārbaudes

Obligātā veselības pārbaude ir veselības pārbaude, kuru darba devējs nodrošina, sedzot ar obligāto veselības pārbaudi saistītos izdevumus, tiem nodarbinātajiem, kuri ir nodarbināti vai kurus paredzēts nodarbināt darbā:

- kur viņu veselības stāvokli ietekmē veselībai kaitīgie darba vides faktori,
- īpašos apstākļos bīstamos darbos, kur pastāv augsts nelaimes gadījumu risks pašam nodarbinātajam vai apkārtējiem.

Kāpēc jāveic obligātās veselības pārbaudes?

Regulāri un kvalitatīvi veiktas obligātās veselības pārbaudes ļauj <u>savlaicīgi atklāt kaitīgo faktoru ietekmi</u> uz nodarbināto veselību un izstrādāt nepieciešamos pasākumus, lai novērstu šo kaitīgo faktoru ietekmi, nepieļaujot nodarbināto saslimšanu. Tikpat svarīgs iemesls obligātās veselības pārbaudes veikšanai ir <u>arodslimību atklāšana</u> agrīnās stadijās, kad iespējama efektīva nodarbināto ārstēšana un rehabilitācija.

Arodslimības ir atsevišķām nodarbināto kategorijām raksturīgas slimības, kuru vienīgais vai galvenais cēlonis ir darba vietas faktori (fizikālie, ķīmiskie, bioloģiskie, psiholoģiskie un citi).

Veicot obligātās veselības pārbaudes, darba devējs var pārliecināties par nodarbināto veselības stāvokļa atbilstību veicamajam darbam, kas ļauj ilgstoši nodarbināt veselus un darbspējīgus nodarbinātos, kas savukārt ļoti tieši ietekmē saražotās produkcijas vai sniegto pakalpojumu apjomu un kvalitāti.

Jāņem vērā, ka izdevumus, kas saistīti ar obligāto veselības pārbaudi, sedz darba devējs, bet, ja obligātā veselības pārbaude tiek veikta pirms darba līguma noslēgšanas, pēc savstarpējas vienošanās to sedz pats pretendents (persona, kas vēlas noslēgt darba līgumu) no saviem līdzekliem vai darba devējs.

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Noteikt, kuri ir tie nodarbinātie, kurus nepieciešams nosūtīt uz obligāto veselības pārbaudi atbilstoši darba vides riska novērtējumā noteiktajiem veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem un īpašajiem apstākļiem.	leteikums izstrādāt un apstiprināt nodarbināto sarakstu, kuri pakļauti obligātajām veselības pārbaudēm (paraugu skatīt 4. nodaļas "Darba devēja un nodarbinātā pienākumi un tiesības, nodrošinot darba aizsardzību uzņēmumā" 4.2. apakšnodaļā "Uzņēmumā sagatavojamie dokumenti darba aizsardzībā"). Veselības pārbaudi veic arodslimību ārsts vai arodveselības un arodslimību
pārbaudi: 1) kolektīvi norīkojot nodarbinātos uz konkrētu ārstniecības iestādi, 2) katrs nodarbinātais individuāli izvēlas ārstniecības iestādi vai arodveselības un arodslimību ārstu.	ārsts. Ja persona ir nodarbināta vai viņu paredzēts nodarbināt darbā ar jonizējošā starojuma avotiem, kuri atbilstoši normatīvajiem aktiem par aizsardzību pret jonizējošo starojumu atbilst A kategorijai ²⁵ , tad veselības pārbaudi veic VSIA "Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca" Aroda un radiācijas medicīnas centra arodslimību ārsts. Kolektīvi norīkojot nodarbinātos uz konkrētu ārstniecības iestādi , vispirms jānoskaidro:
	 kuras ārstniecības iestādes piedāvā veikt obligāto veselības pārbaudi, t.i., vai ārstniecības iestādē strādā arodslimību ārsts; vai konkrētajā ārstniecības iestādē ir iespējams veikt <u>apskates pie visiem obligāti nepieciešamajiem speciālistiem</u> un <u>visus nepieciešamos laboratoriskos un funkcionālos izmeklējumus</u> atbilstoši noteiktajiem veselībai kaitīgajiem darba vides faktoriem un īpašajiem apstākļiem noteikumu 1. un 2. pielikumā. <u>Priekšrocības:</u> Darba devējs var kontrolēt izmaksas un obligātās veselības pārbaudes veikšanas gaitu.

Nodarbinātie, kuri tiek klasificēti A kategorijai ir, ja jonizējošā starojuma paredzamā efektīvā doza var būt 6 mSv gadā vai ekvivalentā doza var būt par 3/10 lielāka nekā ekvavilenta doza acs lēcai (150 mSv gadā), ekvivalentā doza jebkurai 1 cm2 lielai ādas virsmai (500 mSv gadā), ekvivalentā doza plaukstām, apakšdelmiem, pēdām un potītēm (500 mSv gadā).

Ja netiek norādīta konkrēta ārstniecības iestāde, tad katrs nodarbināt individuāli izvēlas ārstniecības iestādi un arodslimību ārstu . Priekšrocības: Darba devējs ietaupa laiku, kas saistīts ar konkrē ārstniecības iestādes meklēšanu, cenu aptaujas veikšanu, norīk nodarbināto saraksta sagatavošanu un ar obligātās veselības pārbaudveikšanu saistīto jautājumu saskaņošanu. Darba devējs periodiskās un ārpuskārtas (papildu) veselības pārbaudveikšanai drīkst noteikt laiku, ne mazāku par 4 nedēļām, bet ne ilgā par 3 mēnešiem. Aizpildīt obligātās veselības pārbaudes kartes I. sadaļu "Norīkojums uz obligāto veselības pārbaudi" un izsniegt to 2 eksemplāros nodarbinātajam vai personai pirms darba līguma noslēgšanas. Ja nodarbinātais vai persona pirms darba līguma noslēgšanas: • vienu obligātās veselības pārbaudes karte eksemplāru jesniedz da devējam; • vienu obligātās veselības pārbaudes kartes eksemplāru jesniedz da devējam; • otrs eksemplārs paliek pie arodslimību ārsta, kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas pirms darba līguma noslēgšanas arodslimību ārsta Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ no norīkojuma datuma) nav saņēmis arodslimību ārsta aizpildītu obligā
veikšanai drīkst noteikt laiku, ne mazāku par 4 nedēļām, bet ne ilga par 3 mēnešiem. Aizpildīt obligātās veselības pārbaudes kartes I. sadaļu "Norīkojums uz obligāto veselības pārbaudi" un izsniegt to 2 eksemplāros nodarbinātajam vai personai pirms darba līguma noslēgšanas. Pēc ārsta atzinuma ierakstīšanas obligātās veselības pārbaudes kartē nodarbinātais vai persona pirms darba līguma noslēgšanas: • vienu obligātās veselības pārbaudes kartes eksemplāru iesniedz da devējam; • otrs eksemplārs paliek pie arodslimību ārsta, kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
I. sadaļu "Norīkojums uz obligāto veselības pārbaudi" un izsniegt to 2 eksemplāros nodarbinātajam vai personai pirms darba līguma noslēgšanas. Pēc ārsta atzinuma ierakstīšanas obligātās veselības pārbaudes kartē nodarbinātais vai persona pirms darba līguma noslēgšanas: • vienu obligātās veselības pārbaudes kartes eksemplāru <u>iesniedz da devējam;</u> • otrs eksemplārs <u>paliek pie arodslimību ārsta</u> , kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
un izsniegt to 2 eksemplāros nodarbinātajam vai personai pirms darba līguma noslēgšanas. pārbaudes kartes 2 eksemplārus var kolektīvi iesniegt ārstniecības iestādē Pēc ārsta atzinuma ierakstīšanas obligātās veselības pārbaudes kartē nodarbinātais vai persona pirms darba līguma noslēgšanas: • vienu obligātās veselības pārbaudes kartes eksemplāru <u>iesniedz da devējam;</u> • otrs eksemplārs <u>paliek pie arodslimību ārsta</u> , kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
personai pirms darba līguma noslēgšanas. Pēc ārsta atzinuma ierakstīšanas obligātās veselības pārbaudes kartē nodarbinātais vai persona pirms darba līguma noslēgšanas: • vienu obligātās veselības pārbaudes kartes eksemplāru <u>iesniedz da devējam;</u> • otrs eksemplārs <u>paliek pie arodslimību ārsta</u> , kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
nodarbinātais vai persona pirms darba līguma noslēgšanas: • vienu obligātās veselības pārbaudes kartes eksemplāru <u>iesniedz da devējam;</u> • otrs eksemplārs <u>paliek pie arodslimību ārsta</u> , kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
 vienu obligātās veselības pārbaudes kartes eksemplāru <u>iesniedz da devējam;</u> otrs eksemplārs <u>paliek pie arodslimību ārsta</u>, kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
devējam; • otrs eksemplārs <u>paliek pie arodslimību ārsta</u> , kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
 otrs eksemplārs <u>paliek pie arodslimību ārsta</u>, kurš veicis oblig veselības pārbaudi. Saņemt atpakaļ no norīkotā nodarbinātā vai personas Ja darba devējs norādītajā termiņā (nedrīkst būt mazāks par 4 nedēļ
pirms darba līguma noslēgšanas arodslimību ārsta no norīkojuma datuma) nav sanēmis arodslimību ārsta aizpildītu obligā
aizpildītu obligātās veselības pārbaudes karti. veselības pārbaudes karti, viņš ir tiesīgs atstādināt nodarbināto no dar līdz nodarbinātais iesniedz darba devējam obligātās veselības pārbaudes karti, kurā ir atzīmēts, ka veselības stāvoklis atbilst veicamajam darba Nodarbināto nedrīkst atstādināt no darba, ja viņš norādītajā termiņā oblig veselības pārbaudi nav veicis no viņa neatkarīgu objektīvu apstākļu dēļ, kuru iestāšanos nodarbinātais <u>ir paziņojis darba devējam</u> .
Aizpildīt obligātās veselības pārbaudes kartes Darba devējs var III. sadaļu neaizpildīt, ja arodslimību ārsts ir tikai norāc
III. sadaļu "Darba devēja veiktie pasākumi atbilstoši nodarbinātā veselības stāvokļa <u>atbilstību veicamajam darbam</u> un obligā
obligātās veselības pārbaudes atzinumā norādītajam". veselības pārbaudes kartes <u>12. punktu</u> "Īpašas piezīmes un ieteikumi da devējam" <u>nav aizpildījis.</u>
Nodrošināt arodslimību ārsta norādīto ieteikumu <u>Ja arodslimību ārsts ir aizpildījis</u> obligātās veselības pārbaudes kartes <u>12. p</u>
ievērošanu attiecībā uz darba vides sakārtošanu. <u>ktu</u> "Īpašas piezīmes un ieteikumi darba devējam".
Nodrošināt nodarbinātajam darba apstākļus bez konkrētā veselībai kaitīgā darba vides faktora ietekmes vai nodrošināt, ka nodarbinātais neveic darbu konkrētajos īpašajos apstākļos. Ja obligātās veselības pārbaudes kartē ir norādīts, ka nodarbinātā veselības pārbaudes pārbaudes pārbaudes kartē ir norādīts, ka nodarbinātā veselības pārbaudes pārbaudes pārbaudes pārbaudes
Nosūtīt nodarbināto uz ārpuskārtas (papildu) Ja obligātās veselības pārbaudes kartē ir norādīts, ka nodarbinātā veselī
veselības pārbaudi (obligātās veselības pārbaudes stāvoklis <u>uz laiku, kamēr notiek ārstēšana, neatbilst veicamajam darbam,</u>
kartē norādītajā laikā). nodarbinātais <u>var strādāt citā darbā, neizmantojot darbnespējas lapu</u> .

PIEMĒRI obligātās veselības pārbaudes kartes aizpildīšanai²⁶:

1. Situācijas apraksts

Galvenā grāmatvede, strādā normālo darba laiku (40 stundas nedēļā, piecu darba dienu nedēļa, 8 stundu darba diena), veic darbu ar datoru, ļoti saspringts darbs īpaši pirms atskaišu nodošanas katra mēneša 15. datumā.

Darba vides riska novērtējumā galvenajai grāmatvedei ir noteikti veselībai kaitīgie darba vides faktori: darbs ar datoru un psihoemocionāla pārslodze, darbi īpašos apstākļos nav konstatēti.

Obligātās veselības pārbaudes kartes I. sadaļas "Norīkojums uz obligāto veselības pārbaudi" 5. un 6. punkta aizpildīšana (7. punktu neaizpilda, jo galvenās grāmatvedes darbā nav noteikti īpašie darba apstākļi).

5. Profesija: Galvenā grāmatvede

6. Veselībai kaitīgie darba vides apstākļi:

- Darbs ar datoru (darbs ar displejiem un darbstacijām) (1x3 gados);
- Augsts psihoemocionālais stress darbā, tajā skaitā psihoemocionāla pārslodze (1x3 gados)
   (saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" 1. pielikuma 4.11. un 5.3. punktu).

2. Situācijas apraksts

Apkopēja, strādā summēto darba laiku (vidēji dienā strādā 4 stundas, nakts darbs (no pl. 22 līdz pl. 6 netiek veikts), veic divstāvu pirmsskolas izglītības iestādes telpu uzkopšanu, darbā tiek izmantots putekļsūcējs, ar rokām tiek pārnēsāts spainis ar ūdeni (pilns spainis sver līdz 10 kg), veic putekļu slaucīšanu no galdiem, palodzēm, plauktiem, kā arī, lai periodiski veiktu griestu tīrīšanu, tiek veikts darbs uz pārvietojamām kāpnēm (augstāk nekā 1,5m, griestu augstums — 3,5m), strādājot ar sadzīves ķīmiskiem līdzekļiem, tiek izmantoti gumijas cimdi. Logu mazgāšanu visai ēkai veic piesaistīts speciāls pakalpojumu sniedzējs.

Darba vides riska novērtējumā apkopējai ir noteikti veselībai kaitīgie darba vides faktori: smagumu pārvietošana bez mehāniskām palīgierīcēm, atrašanās piespiedu pozā ilgāk nekā 50% no darba laika, lokāls muskuļu sasprindzinājums, tajā skaitā darbs, stāvot kājās, un noteikti darbi īpašos apstākļos — darbs uz pārvietojamām kāpnēm, ja jāpakāpjas augstāk nekā 1,5m.

Obligātās veselības pārbaudes kartes I. sadaļas "Norīkojums uz obligāto veselības pārbaudi" 5., 6. un 7. punkta aizpildīšana.

5. Profesija: Apkopēja

6. Veselībai kaitīgie darba vides apstākļi:

- Smagumu pārvietošana bez mehāniskām palīgierīcēm (1x3 gados);
- Atrašanās piespiedu pozā ilgāk nekā 50% no darba laika, lokāls muskuļu sasprindzinājums, tajā skaitā darbs, stāvot kājās (1x3 gados)
   (saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" 1. pielikuma 4.9.1. un 4.9.2. punktu).

7. Īpašie darba apstākļi:

Darbs uz pārvietojamām kāpnēm, ja jāpakāpjas augstāk nekā 1,5m (1x2 gados)
 (saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" 2. pielikuma 5. punktu).

Vēlies **pārliecināties** pats?! **Meklē** nodaļā norādītās prasības šādos normatīvajos aktos:

- Darba aizsardzības likums, 20.06.2001. (pēdējie grozījumi likumā 28.04.2010.)
- Ministru kabineta 10.03.2009. noteikumi Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude"
- Ministru kabineta 09.04.2002. noteikumi Nr. 149 "Noteikumi par aizsardzību pret jonizējošo starojumu"

²⁶ Detalizētāku obligātās veselības pārbaudes kartes aizpildīšanas kārtību skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Obligātās veselības pārbaudes kartes aizpildīšanas kārtība".

8. Rīcība nelaimes gadījuma situācijā

Nelaimes gadījums darbā – nodarbinātā veselības kaitējums, kas radies, pildot darba pienākumus.

Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumos **Nr. 950** "Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" ir noteiktas nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites pamatprasības, kā arī papildus ir noteiktas prasības nelaimes gadījuma darbā izmeklēšanai, ja cietušajam konstatētie veselības traucējumi ir smagi vai iestājusies cietušā nāve, noticis ceļu satiksmes negadījums, konstatēts inficēšanās risks, cietušajam darbspēju zaudējums ir uz laiku no vienas līdz trijām diennaktīm, noticis nelaimes gadījums darbā ar profesionālu sportistu, kā arī ārvalstīs notikuša nelaimes gadījuma izmeklēšanas prasības.

Izmeklē nelaimes gadījumus, kuros:

- cietušajam iestājies darbspēju zaudējums uz laiku, kas ir ilgāks par vienu diennakti;
- iestājusies cietušā nāve darba vietā vai cietušais miris darba vides faktoru iedarbības dēļ;
- cietušo sakodis iespējami inficēts dzīvnieks vai insekts (piemēram, ērce), cietušais saskāries ar asinīm vai citiem šķidrumiem vai priekšmetiem, kas ir inficēti vai ir iespējami inficēti, un pēc šīs saskares vai koduma ir konstatēts inficēšanās risks, arī ja nav iestājusies tūlītēja darbnespēja.

Pieļaujama atvieglota nelaimes gadījuma izmeklēšana, ja:

- cietušajam iestājies darbspēju zaudējums uz laiku <u>no 1 līdz</u> 3 diennaktīm;
- notikušais nelaimes gadījums ir ceļu satiksmes negadījums;
- konstatēts inficēšanās risks, bet nav iestājusies tūlītēja darbnespēja;
- citus gadījumus skatīt MK 25.08.2009. noteikumu Nr. 950 "Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" 40. punktā.

Nelaimes gadījumu izmeklēšana attiecas uz tādiem nelaimes gadījumiem, kas notikuši ar cietušo:

- uznēmuma teritorijā (darba vietā) darba laikā, ieskaitot darba laika pārtraukumus;
- pildot darba vai dienesta pienākumus ārpus uzņēmuma teritorijas vai ārpus noteiktā darba laika, tai skaitā atrodoties komandējumā vai darba braucienā;
- pārvietojoties starp objektiem, ja šī darbība saistīta ar darba vai dienesta pienākumiem, kā arī ar darba devēja rakstisku rīkojumu vai darba devēja uzdevumā darba vajadzībām izmantojot personisko transportlīdzekli;
- atrodoties darba devēja valdījumā esošā transportlīdzeklī tiešā ceļā uz darbu vai no darba vai atrodoties darba devēja valdījumā esošā transportlīdzeklī maiņu starplaikā;
- veicot jebkuru darbību darba devēja interesēs, kas nodrošina darba procesa netraucētu norisi vai vērsta uz darba devēja zaudējumu novēršanu vai cilvēka veselības un dzīvības glābšanu, arī ja nav bijis darba devēja rīkojuma;
- ja, cietušajam pildot darba pienākumus, vienreizēja (ne vairāk kā vienas darba maiņas laikā) darba vides riska faktoru iedarbība uz organismu izraisījusi akūtu slimību vai hroniskas slimības saasināšanos vai cietušā veselības traucējumus izraisījuši dzīvnieki vai kukaiņi, vai veselības traucējumi radušies dabas katastrofas rezultātā;
- pie cita darba devēja viņa pilnvarotas personas vadībā vai, veicot darba vai dienesta pienākumus darba devēja uzdevumā pie cita darba devēja (cita darba devēja teritorijā);
- ja nav noslēgts darba līgums, bet Valsts darba inspekcija konstatē, ka cietušais veicis darbu pie darba devēja.

Laiks	Veicamās darbības	lesaistītās	Gadījumi, kuros neievēro
Luiks		personas	noteiktās prasības
Nekavējoties	Ziņot par nelaimes gadījumu darba devējam, tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam. Ja cietušais un liecinieki nav nodarbinātie, viņi par nelaimes gadījumu ziņo Valsts darba inspekcijai.	Cietušais un nelaimes gadījuma liecinieki	
Nekavējoties	Sniegt cietušajam pirmo palīdzību un nodrošināt viņa nogādāšanu ārstniecības iestādē vai neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukšanu. Vienlaikus informēt nodarbināto cietušo vai personu, kura pārstāv viņa intereses, par tiesībām uz apdrošināšanas atlīdzību atbilstoši normatīvajiem aktiem par sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām.	Darba devējs, tiešais darba vadītājs vai darba aizsardzības speciālists un liecinieki	
Uzreiz pēc pirmās palīdzības sniegšanas	Ja ir aizdomas par to, ka cietušais lietojis alkoholu vai citas psihotropas vielas un tas ir nelaimes gadījuma iemesls un var būtiski mainīt izmeklēšanas rezultātu, nosūtīt cietušo uz medicīnisko pārbaudi alkohola, narkotisko, toksisko vai psihotropo vielu ietekmes noteikšanai.	Darba devējs, tiešais darba vadītājs vai darba aizsardzības speciālists un liecinieki	
Līdz nelaimes gadījuma izmeklēšanas sākumam	Notikuma vietu saglabāt neskartu, ja tas neapdraud cilvēku dzīvību, veselību un vidi, neizraisa avāriju vai ugunsgrēku un netraucē darba procesu (notikuma vietu saglabā neskartu arī tad, ja tas traucē darba procesu, gadījumos, ja cietušajam iestājušies smagi vai iespējami smagi veselības traucējumi vai iestājusies cietušā nāve). Ja nav iespējams notikuma vietu saglabāt neskartu, uzreiz pēc pirmās palīdzības sniegšanas cietušajam, situāciju nelaimes gadījuma vietā fiksēt dokumentā, raksturojot nelaimes gadījuma vietu (piemēram, notikuma vietas shematisks attēlojums, fotogrāfija, detalizēts apraksts) un norādot dokumenta sagatavošanas datumu un laiku, kā arī dokumenta sagatavotāja vārdu un uzvārdu. Dokumentu paraksta tā sagatavotājs.	Darba devējs, tiešais darba vadītājs vai darba aizsardzības speciālists un liecinieki	 Cietušajam iestājies darbspēju zaudējums uz laiku no 1 līdz 3 diennaktīm. Notikušais nelaimes gadījums ir ceļu satiksmes negadījums. Konstatēts inficēšanās risks, bet nav iestājusies tūlītēja darbnespēja.
Pēc nelaimes gadījuma vai pēc informācijas saņemšanas par nelaimes gadījumu	Pieprasīt no ārstniecības iestādes izziņu par cietušā veselības traucējumu smaguma pakāpi, kuru ārstniecības iestāde bez maksas izsniedz 3 dienu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas.	Darba devējs	 Cietušajam iestājies darbspēju zaudējums uz laiku no 1 līdz 3 diennaktīm. Konstatēts inficēšanās risks, bet nav iestājusies tūlītēja darbnespēja.

Turpmākie pasākumi, kas jāveic, izmeklējot nelaimes gadījumus darbā, ja cietušajam darbspēju zaudējums ir uz laiku no <u>1 līdz 3</u> diennaktīm vai konstatēts <u>inficēšanās</u> risks.

Laiks	Veicamās darbības	lesaistītās personas
15 darba dienu	Izmeklēt nelaimes gadījumu un sastādīt aktu 2 eksemplāros.	Darba aizsardzības speciālists vai
laikā pēc nelaimes	Pirmajam akta eksemplāram, ja nepieciešams, pievienot dokumentus, kas	darba devēja norīkota persona, ja
gadījuma	raksturo nelaimes gadījumu.	nepieciešams, pieaicinot lieciniekus.
	Gadījumā, ja cietušajam darbspēju zaudējums ir uz laiku <u>no 1 līdz 3</u>	
	<u>diennaktīm</u> un ja par nelaimes gadījumu nav nekavējoši paziņots darba	
	devējam, tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam	
	vai cietušajam darbspēju zaudējums iestājies vēlāk, nelaimes gadījuma	
	izmeklēšanu uzsāk nekavējoties pēc rakstiska iesnieguma vai citas	
	informācijas saņemšanas par nelaimes gadījumu.	
Pēc nelaimes	1. akta eksemplāru nesūtīt reģistrēšanai Valsts darba inspekcijai, bet	Darba devējs
gadījuma	reģistrēt darba devēja nelaimes gadījumu darbā uzskaites žurnālā un ar	
izmeklēšanas	pievienotajiem materiāliem glabāt pie darba devēja.	
	2. akta eksemplāru izsniegt vai nosūtīt cietušajam.	
	lepazīstināt ar nelaimes gadījuma izmeklēšanas materiāliem cietušo un	
	uzticības personu.	
Pēc nelaimes	Izvērtēt atkārtotas risku novērtēšanas nepieciešamību, atkārtoti	Darba devējs
gadījuma	novērtēt riskus (ja nepieciešams) un paredzēt pasākumus nelaimes	
izmeklēšanas	gadījuma cēloņu novēršanai.	

Tabula Nr. 8.3

Turpmākie pasākumi, kas jāveic, izmeklējot nelaimes gadījumus darbā, ja cietušajam darbspēju zaudējums ir ilgāks par <u>3</u> diennaktīm un visos citos gadījumos²⁷

Laiks	Veicamās darbības	lesaistītās personas
15 darba dienu laikā pēc nelaimes gadījuma	Izmeklēt nelaimes gadījumu un sastādīt aktu 4 eksemplāros. Ja par nelaimes gadījumu nav nekavējoši paziņots darba devējam, tiešajam darba vadītājam vai darba aizsardzības speciālistam vai cietušajam darbspēju zaudējums iestājies vēlāk, nelaimes gadījuma izmeklēšanu uzsāk nekavējoties pēc rakstiska iesnieguma vai citas informācijas saņemšanas par nelaimes gadījumu. Pamatojoties uz izmeklēšanas rezultātiem, aktā norāda, vai nelaimes gadījums ir vai nav darba vides faktoru iedarbības rezultāts saskaņā ar noteikumu 35. punktu.	Darba devēja izveidota izmeklēšanas komisija (ne mazāk kā divas personas), kuras sastāvā iekļauj: darba devēja norīkotu personu; darba aizsardzības speciālistu vai personu, kura pilda darba aizsardzības speciālista pienā-kumus; nodarbināto uzticības personu vai nodarbināto pārstāvi; citus speciālistus, ja nepieciešams.

²⁷ Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumos Nr. 950 "Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība" skatīt papildu prasības nelaimes gadījuma izmeklēšanai, ja cietušajam konstatētie veselības traucējumi ir smagi vai iestājusies cietušā nāve, noticis ceļu satiksmes negadījums, noticis nelaimes gadījums darbā ar profesionālu sportistu vai nelaimes gadījums noticis ārvalstīs.

Laiks	Veicamās darbības	lesaistītās personas
Pēc nelaimes gadījuma	Atkārtoti novērtēt riskus attiecīgajā darba vietā un darba aizsardzības	Darba devējs
izmeklēšanas	pasākumu plānā vai atsevišķā dokumentā paredzēt pasākumus	
	nelaimes gadījuma cēloņu novēršanai , norādot atbildīgos par šiem	
	pasākumiem un termiņus pasākumu veikšanai.	
7 darba dienu laikā no	lesniegt vai nosūtīt visus 4 akta eksemplārus ar pievienotajiem	Darba devējs
akta sastādīšanas dienas	materiāliem Valsts darba inspekcijai nelaimes gadījuma reģistrēšanai.	
3 darba dienu laikā	Izsniegt vai nosūtīt viena akta eksemplāru cietušajam vai personai,	Darba devējs
pēc reģistrēta akta	kura pārstāv viņa intereses (pirmo akta eksemplāru ar pievienotajiem	
saņemšanas	materiāliem darba devējs patur sev).	
Pēc akta sastādīšanas	lepazīstināt cietušo vai personu, kas pārstāv viņa intereses, ar nelaimes	Darba devējs
un reģistrēšanas	gadījuma izmeklēšanas materiāliem.	
Valsts darba	Nelaimes gadījumus, par kuriem sastādīts akts, reģistrēt nelaimes gadījumu	
inspekcijā	darbā uzskaites žurnālā .	
30 dienu laikā pēc	Nosūtīt Valsts darba inspekcijai paziņojumu par darba devēja	Darba devējs
tam, kad nodarbinātais	zaudējumiem sakarā ar nelaimes gadījumu (paziņojuma forma noteikta	
iesniedzis pārejošas A	noteikumu 7. pielikumā).	
darbnespējas lapu		

Vēlies **pārliecināties** pats? **Meklē** nodaļā norādītās prasības šādos normatīvajos aktos:

• Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumi **Nr. 950** "Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība"

9. Darba aizsardzību reglamentējošie normatīvie akti²⁸

9.1. Darba aizsardzības likums

Darba aizsardzības likums nosaka darba devēju un nodarbināto pamatpienākumus un tiesības darba aizsardzības jomā. Konkrētas prasības un normas ir noteiktas saistošajos Ministru kabineta noteikumos. (Skatīt *nākamās apakšnodaļas*.)

Darba aizsardzības likums attiecas uz visām darbības jomām, ja citos likumos nav noteikts savādāk, piemēram, bruņotie spēki, policija, ugunsdzēsības un glābšanas dienests.

Darba aizsardzības likumā ir noteiktas arī **vairāku darba devēju sadarbības** prasības, ja vienā darba vietā tiek nodarbināti vairāku darba devēju nodarbinātie.

Piemēram, Jūs esat noslēdzis līgumu ar apsardzes uzņēmumu par to, ka šī uzņēmuma nodarbinātie atradīsies Jūsu uzņēmuma telpās un nodrošinās fizisko drošību. Apsardzes darbiniekiem paredzētas darba vietas caurlaides telpā, kurā viņi strādā maiņās, tādā veidā nodrošinot 24 stundu apsardzi. Jūsu pienākums ir sniegt apsardzes uzņēmuma vadītājiem (atrunājot to savstarpējā līgumā) informāciju (vēlams rakstiskā veidā) par:

- darba vides risku un darba aizsardzības pasākumiem, kas tieši attiecas uz konkrēto darba vietu (šajā gadījumā darba vietām caurlaides telpā);
- darba aizsardzības pasākumiem uznēmumā kopumā;
- iespējām sazināties ar ārējiem dienestiem, īpaši ar dienestu, kas sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību un veic ugunsdzēsības un glābšanas darbus;
- Jūsu nodarbinātajiem, kuri norīkoti un apmācīti pirmās palīdzības sniegšanā, ugunsdzēsības un nodarbināto evakuācijas pasākumu veikšanā;
- citiem pasākumiem, kas nepieciešami pirmās palīdzības sniegšanai, bīstamo iekārtu avārijas seku ierobežošanai vai likvidēšanai, ugunsdzēšanai, nodarbināto un citu personu evakuēšanai.

Darba aizsardzības likumā ir noteikta prasība, ka Jums jānodrošina, lai Jūsu uzņēmuma darbā iesaistītie cita darba devēja nodarbinātie saņemtu instruktāžu un apmācību darba aizsardzības jomā pirms darba uzsākšanas un visā laikposmā, kad viņi tiek nodarbināti uzņēmumā, līdz ar to Jums ir nepieciešams atrunāt savstarpējā līgumā, kurš un kādā kārtībā veiks apsardzes darbinieku darba aizsardzības ievadapmācību un instruktāžu darba vietā. Piemēram, līgumā var atrunāt, ka apsardzes uzņēmums pats veic savu nodarbināto instruktāžu un apmācību darba aizsardzības jomā, izmantojot Jūsu pirms tam rakstiski iesniegto informāciju.

Šajā nodaļā ir uzskaitīti **tikai būtiskākie** Ministru kabineta noteikumi darba aizsardzības jomā, pilnu aprakstu par saistošajiem darba aizsardzības un ar to saistītajiem normatīvajiem aktiem var skatīt CD materiālā par konkrēto tautsaimniecības nozari.

9.2. Ministru kabineta 2007. gada 2. oktobra noteikumi Nr. 660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība"

Noteikumi nosaka prasības, kā veikt darba vides iekšējās uzraudzības plānošanu, darba vides riska novērtēšanu, darba vides iekšējās uzraudzības īstenošanu, pārbaudi un pilnveidošanu.

Darba vides iekšējā uzraudzība — uzņēmuma darbības plānošana, organizēšana, īstenošana un vadīšana tādā veidā, lai garantētu drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi.

Sīkāk par darba vides iekšējo uzraudzības veikšanas kārtību skatīt 5. nodalā "Darba vides iekšējā uzraudzība".

²⁸ Visus normatīvos aktus var atrast www.lm.gov.lv, www.osha.lv, www.likumi.lv

9.3. Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumi Nr. 219 "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude"

Noteikumi nosaka obligāto veselības pārbaužu veikšanas kārtību nodarbinātajiem, t.sk. kārtību, kā nodarbinātie nosūtāmi uz veselības pārbaudēm un kāda informācija norādāma veselības pārbaužu kartēs. Noteiktas ir arī prasības atzinuma sniegšanai par personas veselības stāvokļa atbilstību veicamajam darbam un obligātās veselības pārbaudes kartes uzglabāšanai un darba devēja veicamajiem pasākumiem.

Obligātā veselības pārbaude ir veselības pārbaude, kuru darba devējs nodrošina, sedzot ar obligāto veselības pārbaudi saistītos izdevumus, tiem nodarbinātajiem, kuri ir nodarbināti vai kurus paredzēts nodarbināt darbā:

- kur viņu veselības stāvokli ietekmē veselībai kaitīgie darba vides faktori;
- īpašos apstākļos bīstamos darbos, kur pastāv augsts nelaimes gadījumu risks pašam nodarbinātajam vai apkārtējiem.

Sīkāk par obligātās veselības pārbaudes veikšanas kārtību skatīt 7. nodaļā "Obligātās veselības pārbaudes", bet piemēru, kā aizpildīt obligātās veselības pārbaudes karti, skatīt CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļās "Obligātās veselības pārbaudes kartes aizpildīšanas kārtība".

9.4. Ministru kabineta 2010. gada 10. augusta noteikumi Nr. 749 "Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos"

Noteikumi nosaka darba aizsardzības speciālistu, darba aizsardzības koordinatoru, darba devēja, nodarbināto un uzticības personu apmācības kārtību darba aizsardzības jautājumos.

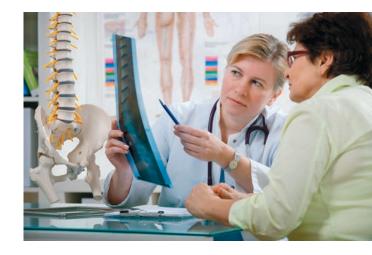
Zināšanas darba aizsardzības jomā iedala:

- augstākā līmeņa zināšanas (profesionālā augstākā izglītība), kuru apgūst pirmā vai otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās;
- pamatlīmeņa zināšanas, kuras apgūst profesionālās pilnveides izglītības programmā.

Atkarībā no iegūtās izglītības darba aizsardzībā, no komercdarbības veida, kā arī no nodarbināto skaita, ir noteikts, kādus darba aizsardzības pasākumus atbildīgā persona drīkst veikt uzņēmumā. Sīkāku informāciju skatīt drukātā materiāla 3. nodaļā "Darba aizsardzības organizatoriskā struktūra, dažādi darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļi", kā arī CD materiāla nodaļā "Darba aizsardzības sistēmas organizācija".

Pamatlīmeņa zināšanu darba aizsardzībā programmas teorētisko sadaļu nepieciešams apgūt:

- uzticības personām;
- darba aizsardzības koordinatoriem būvniecībā.

Nodarbināto apmācība un instruktāža darba aizsardzības jautājumos

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Nodrošināt nodarbināto apmācību darba aizsardzības jautājumos.	<u>levadapmācību</u> veic kompetenta institūcija, kompetents speciālists, uzņēmuma darba aizsardzības speciālists vai cita darba devēja rakstiski norīkota persona, kura ir kompetenta par ievadapmācībā apgūstamajamiem jautājumiem:
Nodarbināto apmācība darba aizsardzības jautājumos ietver: • ievadapmācību, nodarbinātajam stājoties darba attiecībās ar darba devēju; • instruktāžu darba vietā (sākotnējo — uzsākot darbu; atkārtoto — darba gaitā; neplānoto un mērķa instruktāžu); • tematisko apmācību par konkrētu darba aizsardzības jautājumu.	 uzņēmuma darbības veids un būtiskākie darba vides riska faktori; darba vides riska faktoru ietekme uz drošību un veselību; uzņēmuma darba kārtības noteikumi; darba aizsardzības sistēma uzņēmumā; obligāto veselības pārbaužu nozīme un to organizēšanas kārtība; drošības zīmes; nodarbināto tiesības un pienākumi; nodarbināto pārstāvniecība; vispārīgie principi rīcībai ārkārtas situācijās un notiekot nelaimes gadījumam darbā. Instruktāžu darba vietā veic darba aizsardzības speciālists vai persona (piemēram, struktūrvienības vadītājs, darbu vadītājs vai meistars), kurai ir atbilstoša pieredze attiecīgajā amatā vai profesijā un kuru ir apmācījis darba aizsardzības speciālists, kompetenta institūcija vai kompetents speciālists. Sākotnējo instruktāžu darba vietā organizē individuāli vai nodarbināto grupai, ja viņi nodarbināti viena veida darbos, gadījumos, ja nodarbinātie:
	 uzsāk darba vai amata pienākumu pildīšanu darba vietā, tai skaitā ražošanas un mācību prakses ietvaros; ir norīkoti citā darba vietā vai cita darba veikšanai; ir nosūtīti vai ieradušies komandējumā; veic darbus cita uzņēmuma teritorijā. Veicot sākotnējo instruktāžu darba vietā, nodarbinātos iepazīstina ar veicamo darbu, darba devēja apstiprinātajām instrukcijām un darba aizsardzības prasībām atbilstoši konkrētā darba veidam vai profesijai attiecīgajā darba vietā, praktiski parādot drošus darba paņēmienus un metodes un, ja nepieciešams, izmantojot uzskates līdzekļus. Atkārtoto instruktāžu veic sākotnējās instruktāžas apjomā ne retāk kā reizi gadā, bet darbos ar
	<u>bīstamām iekārtām</u> , kā arī <u>paaugstinātas bīstamības darbos</u> (atbilstoši darba devēja apstiprinātajam sarakstam), <u>ne retāk kā reizi 6 mēnešos</u> , lai atgādinātu darba aizsardzības noteikumu un instrukciju prasības, pārbaudītu un paaugstinātu nodarbināto zināšanas. <u>Neplānoto instruktāžu</u> veic, ja:
	 nodarbinātajiem mainās darba apstākļi, darba raksturs, darba vieta, darba aprīkojums, tehnoloģiskais vai darba process vai rodas citi faktori, kas var ietekmēt nodarbinātā drošību; noticis nelaimes gadījums vai konstatēta arodslimība (instruktāžu veic tiem nodarbinātajiem, kuriem ir līdzīgi darba apstākļi vai kuru darbs saistīts ar notikušo nelaimes gadījumu darbā vai konstatēto arodslimību); nodarbinātais pārtraucis darbu uz laiku, kas ilgāks par 60 kalendāra dienām, bet darbos ar bīstamām iekārtām vai darbos ar paaugstinātu bīstamību – uz laiku, kas ilgāks par 45 kalendāra dienām.
	 Mērķa instruktāžu pirms darbu uzsākšanas veic, ja nodarbinātie: ir iesaistīti avārijas vai katastrofas seku likvidēšanā; veic vienreizēju darbu, kas nav saistīts ar nodarbinātā profesiju, amatu vai pastāvīgi izpildāmiem pienākumiem; veic vienreizēju darbu ārpus uzņēmuma teritorijas.

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
	<u>Tematisko apmācību</u> par konkrētu darba aizsardzības jautājumu (piemēram, detalizētu apmācību par konkrētu darba vides riska faktoru, jaunu darba aprīkojumu, individuālo aizsardzības līdzekli, tehnoloģiju vai produktu) veic, ja tas nepieciešams nodarbināto zināšanu līmeņa paaugstināšanai un drošai darba veikšanai. Darba devējs dokumentē tematiskās apmācības veikšanu.
Ziņas par nodarbināto ievadap- mācību un instruktāžu darba vietā reģistrē noteiktos darba aizsardzības ievadapmācības un darba aizsardzības instruktāžas darba vietā dokumentos.	Nodarbināto apmācību apliecinošo dokumentāciju darba devējs glabā <u>piecus gadus</u> . Instrukcijas darba devējs glabā līdz brīdim, kamēr tās ir aktuālas un trīs gadus pēc tam, kad ir izstrādātas jaunas instrukcijas un iepriekšējās zaudējušas spēku.

9.5. Ministru kabineta 2010. gada 3. augusta noteikumi Nr. 713 "Noteikumi par kārtību, kādā nodrošina apmācību pirmās palīdzības sniegšanā, un pirmās palīdzības aptieciņas medicīnisko materiālu minimumu"

Noteikumi nosaka pirmās palīdzības sniegšanai nepieciešamo apmācības nodrošināšanu un medicīnisko materiālu minimumu.

Pirmā palīdzība — tūlītēja, mērķtiecīga un precīza **rīcība** dzīvību un veselību apdraudošā situācijā, **līdz** neatliekamās medicīniskās palīdzības mediķu ierašanās brīdim.

Tabula Nr. 9.2

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Noteikt un norīkot atbildīgās personas pirmās	Pirmās palīdzības sniegšanā apmācāmo nodarbināto skaitu nosaka, pamatojoties
palīdzības sniegšanā.	uz darba vides riska novērtēšanas rezultātiem.
Nosūtīt atbildīgās personas uz apmācībām pirmās	Nodarbinātie, kurus ir nosūtījis darba devējs, apgūst pirmās palīdzības sniegšanas
palīdzības sniegšanā.	apmācības programmu 12 stundu apjomā (programmas ilgums: 6 stundas —
	teorētiskā apmācība, 6 stundas — praktiskā apmācība) ²⁹ .
Pēc pirmās palīdzības sniegšanas apmācībām	Pēc apmācībām nodarbinātie saņem apliecību par pirmās palīdzības sniegšanas
nodarbinātie uzrāda darba devējam apliecību	mācību kursa noklausīšanos. Apliecību par pirmās palīdzības sniegšanas
par pirmās palīdzības sniegšanas mācību kursa	apmācības programmas apgūšanu derīguma termiņš ir 5 gadi no to izdošanas
noklausīšanos.	brīža ³⁰ .
Noteikt pirmās palīdzības aptieciņu skaitu darba	Ja darba vietā ir līdz 100 nodarbinātajiem, nodrošina vismaz vienu pirmās
vietās.	palīdzības aptieciņu.
Nodrošināt pirmās palīdzības aptieciņas medicīnisko	Ja pirmās palīdzības aptieciņa iegādāta līdz 2010. gada 7. augustam, tad tās
materiālu minimumu.	saturu nepieciešams nomainīt atbilstoši MK 03.08.2010. noteikumu Nr. 713
	"Noteikumi par kārtību, kādā nodrošina apmācību pirmās palīdzības sniegšanā,
	un pirmās palīdzības aptieciņas medicīnisko materiālu minimumu" pielikumā
	noteiktajam.

²⁹ Prasības par pirmās palīdzības sniegšanas apmācības programmas apjomu noteikti Ministru kabineta 2012. gada 14. augusta noteikumos **Nr. 557** "Noteikumi par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā".

³⁰ Prasības par apliecības derīguma termiņu ir noteiktas Ministru kabineta 2012. gada 14. augusta noteikumos **Nr.557** "Noteikumi par apmācību pirmās palīdzības sniegšanā".

9.6. Ministru kabineta 2002. gada 20. augusta noteikumi Nr. 372 "Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus"

Noteikumos ir noteiktas individuālo aizsardzības līdzekļu izvēles prasības darba vides riska faktoru novēršanai vai samazināšanai, bet noteikumu pielikumos ir norādīts individuālo aizsardzības līdzekļu uzskaitījums un darbi, kuros lietojami individuālie aizsardzības līdzekļi.

Kolektīvie aizsardzības līdzekļi — aizsardzības līdzekļi, kas paredzēti vairāk nekā viena nodarbinātā drošības un veselības aizsardzībai (piemēram, ventilācija, nožogojums, atveru pārsegi, ražošanas procesu automatizācija).

Individuālie aizsardzības līdzekļi – ierīces, iekārtas, sistēmas un izstrādājumi, tai skaitā darba apģērbi un apavi, kurus nodarbinātais valkā vai citādi lieto darbā, lai aizsargātu savu drošību un veselību (par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem netiek uzskatīti darba apģērbi vai formas tērpi, kas nav paredzēti nodarbinātā drošības vai veselības aizsardzības garantēšanai (piemēram, darba apģērbs, kas tiek lietots vienīgi virsdrēbju aizsardzībai vai aizsardzībai pret netīrumiem vai kas kalpo kā kolektīva atšķirības elements, piemēram: šveicaru, oficiantu formas tērpi)).

Ja darba vides risku var novērst vai samazināt ar kolektīvajiem aizsardzības līdzekļiem, tad priekšroka vienmēr ir dodama kolektīvajiem aizsardzības līdzekļiem un tikai pēc tam individuālajiem aizsardzības līdzekļiem.

Individuālie aizsardzības līdzekli izmantojami tikai gadījumos:

- kad risku nav iespējams novērst citā veidā;
- kā citu pasākumu papildinājums darbiem ārkārtas situācijās vai darbiem īpašos apstākļos (piemēram, tehniskā apkope, tīrīšana), vai īslaicīgām operācijām;
- vienlaikus ar citu darba aizsardzības pasākumu veikšanu.

Tabula Nr. 9.3

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
legādāties individuālos aizsardzības līdzekļus un bez maksas nodrošināt ar tiem nodarbinātos.	Nodarbinātajiem nav jāsedz ar individuālo aizsardzības līdzekļu (IAL) iegādi, nomaiņu, apkopi, tīrīšanu u.c. ar IAL lietošanu saistītie izdevumi.
Pieprasīt ražotāja lietošanas instrukcijas.	Ražotājam/pārdevējam ir jānodrošina individuālie aizsardzības līdzekļi ar lietošanas instrukciju valsts valodā.
Organizēt nodarbināto apmācību individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanā saskaņā ar ražotāja instrukcijām.	Nodrošināt, lai instrukcijas ir nodarbinātajiem saprotamas un pieejamas.
Nodrošināt individuālo aizsardzības līdzekļu uzturēšanu lietošanas (darba) kārtībā.	Veicot individuālo aizsardzības līdzekļu glabāšanu, pārbaudi, tīrīšanu, dezinfekciju, remontu u.tml., jāņem vērā ražotāja dotās instrukcijas.

9.7. Ministru kabineta 2009. gada 28. aprīļa noteikumi Nr. 359 "Darba aizsardzības prasības darba vietās"

Noteikumos ir noteiktas prasības, projektējot, ierīkojot un uzturot darba vietas (prasības telpu grīdām, sienām, logiem, durvīm, griestiem un jumtiem, pirmās palīdzības telpām un vietām, elektroietaisēm, teritorijai, evakuācijas ceļiem un izejām, u.c.).

Darba vieta — vieta, kurā nodarbinātais veic savu darbu, kā arī jebkura cita vieta uzņēmuma ietvaros, kura nodarbinātajam ir pieejama darba gaitā vai kur nodarbinātais strādā ar darba devēja atļauju vai rīkojumu.

Noteikumi neattiecas uz darba vietām (šīm jomām ir savi specifiskie MK noteikumi):

- auto, upju, jūras, gaisa un dzelzceļa transportlīdzekļos;
- derīgo izrakteņu ieguves rūpniecībā;
- zvejas kuģos;
- lauksaimniecības un mežsaimniecības uznēmumos, ja darba vietas neatrodas šo uznēmumu ēkās;
- pagaidu un pārvietojamām darba vietām, tai skaitā būvlaukumos.

Uz minētajām darba vietām attiecas šo noteikumu noteiktās prasības, projektējot, ierīkojot un uzturot darba vietas ārpus telpām.

Tabula Nr. 9.4

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Nodrošināt brīvus ceļus gājējiem un transportlīdzekļiem.	
Nodrošināt tīrību darba vietās un regulāru darba vietu (it īpaši ventilācijas ierīču) tīrīšanu.	
levērot ergonomikas principus, rekonstruējot, modernizējot un iekārtojot darba vietas.	
Nodrošināt grūtniecēm vai sievietēm pēcdzemdību periodā (līdz 1 gadam) iespēju atgulties un atpūsties piemērotos apstākļos.	, , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,

Noteikumu pielikumos ir noteiktas prasības darba telpu mikroklimatam (gaisa temperatūra, gaisa kustības ātrums, gaisa relatīvais mitrums), kādam jābūt vasarā un ziemā atkarībā no nodarbinātā fiziskās slodzes, noteikti apgaismojuma līmeņi gan iekštelpās, gan ārpus telpām, kā arī noteiktas prasības, cik ilgi nodarbinātais drīkst strādāt ārpus telpām aukstumā — pazeminātā temperatūrā.

Mikroklimata prasības darba telpās ir noteiktas atkarībā no fiziskās slodzes, kas nepieciešama attiecīgā darba veikšanai, līdz ar to ir izdalītas 3 darba kategorijas, klasificējot:

- 1. darbu bez fiziskas piepūles (piemēram, visi garīga darba darītāji, darbs pie dažādām vadības pultīm, darbs, kas tiek veikts sēdus, stāvus vai pārvietojoties, vieglu priekšmetu (līdz 1kg) pārvietošana);
- 2. vidēji smagu darbu (piemēram, pastāvīga smagumu (līdz 10kg) celšana un pārvietošana, metināšana, metālapstrādes darbi);
- 3. smagu darbu (piemēram, pastāvīga smagumu (vairāk par 10kg) celšana un pārvietošana).

Darba devējiem, kuru uzņēmumi jau darbojas vairākus gadus, šo noteikumu 1., 2. un 3. pielikuma prasības ir rekomendējošas un jātuvojas to izpildei, bet, ja uzņēmums ir dibināts pēc 2010. gada 1. janvāra, darba devējam šo noteikumu prasības ir obligātas.

9.8. Ministru kabineta 2002. gada 3. septembra noteikumi Nr. 400 "Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā"

Noteikumi apraksta, kādos gadījumos, kādas drošības zīmes lietojamas, kā arī nosaka precīzas prasības pašām drošības zīmēm.

Drošības zīme – uz konkrētu objektu, darbību vai situāciju attiecināma zīme, signālkrāsojums, akustisks vai roku signāls, kā arī vārdiska saziņa, kas sniedz drošības informāciju darba vietā.

Drošības zīmes paredzētas nodarbināto uzmanības piesaistīšanai tiešajām briesmām vai brīdināšanai par bīstamas situācijas iespējamību, tās sniedz viņiem nepieciešamo informāciju par noteiktas darbības aizliegšanu vai nepieciešamo rīcību darba vietā.

Drošības zīmes attiecas uz visiem, un tās ir jāievēro katrai personai, kas atrodas darba zonā, gan darba devējam, gan nodarbinātajiem, gan arī personām, kuras nav saistītas ar uzņēmuma darbību, bet kuras uzturas uzņēmuma teritorijā.

Drošības zīmju veidi

	Aizlieguma zīmes	Aizliedz darbību, kura var radīt bīstamu situāciju.
4	Brīdinājuma zīmes	Aizliedz darbību, kura var radīt bīstamu situāciju.
	Rīkojuma zīmes	Norāda uz konkrētu darbību.
	Pirmās palīdzības zīmes	Sniedz informāciju par pirmās palīdzības sniegšanas vietām.
大	Evakuācijas izeju un glābšanas papildizeju zīme	Sniedz informāciju par evakuācijas izejām un glābšanas papildizejām.
	Ugunsdrošības zīmes	Sniedz informāciju par ugunsdzēsības iekārtām un līdzekļiem, un to atrašanās vietām, kā arī informāciju par apzīmējumiem evakuācijas plānos vai ugunsdzēsības, glābšanas un civilās aizsardzības pasākumu plānos.

Visu noteikto darba vietās lietojamo drošības zīmju paraugus skatīt noteikumu 2. pielikumā un Latvijas valsts standartā "Ugunsdrošībai un civilajai aizsardzībai lietojamās drošības zīmes un signālkrāsojums" (LVS 446).

Tabula Nr. 9.5

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Nodrošināt nepieciešamo drošības zīmju iegādi, izvietošanu, lietošanu un uzturēšanu.	Drošības zīmes tiek lietotas darba vietās, kurās risku vai bīstamību nevar novērst vai samazināt ar tehniskiem līdzekļiem, organizatoriskiem pasākumiem un citiem kolektīvās aizsardzības pasākumiem. Izvēloties drošības zīmes, ņem vērā jebkuru darba vides risku darba vietā.
Nodrošināt nodarbināto instruēšanu par darba vietā lietotajām drošības zīmēm.	

9.9. Ministru kabineta 2002. gada 6. augusta noteikumi Nr. 344 "Noteikumi par darba aizsardzības prasībām, pārvietojot smagumus"

Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības nodarbināto drošības un veselības aizsardzībai darba vietās, kurās nodarbinātie pārvieto smagus objektus — priekšmetus, cilvēkus vai dzīvniekus (smagumu pārvietošana tieši vai ar palīgierīču palīdzību) un pastāv risks iegūt traumu.

Smagumu pārvietošana – priekšmetu, dzīvnieku (piemēram, fermā vai veterinārā klīnikā) vai cilvēku (piemēram, pacientu pārvietošana slimnīcā) celšana, grūšana, nocelšana, vilkšana, raušana, pārvietošana, turēšana (ne tikai ar rokām, bet arī ar citām ķermeņa daļām, piemēram, muguru) un smaguma mešana no viena cilvēka citam.

Jebkuras kravas, kas sver vairāk par 3kg³¹, pārvietošana ar rokām var radīt muguras savainojumu risku, jo, neraugoties uz to, ka tas ir samērā neliels svars, ja to apstrādā nelabvēlīgos ergonomiskos apstākļos (atstatu no ķermeņa, neatbilstošā pozā, nelabvēlīgos laika apstākļos, uz nestabilas pamatnes utt.), tas var izraisīt risku.

³¹ Standarts EN 1005-2: "Mašīnu drošība — Cilvēku fiziskās spējas". 2. daļa: Mašīnu lietošana ar rokām un mašīnu sastāvdaļas.

Par 25kg smagāka krava ir ar ļoti lielu riska pakāpi, pat nepastāvot citiem nelabvēlīgiem ergonomiskiem apstākļiem.

Ministru kabineta 10.03.2009. noteikumi **Nr. 219** "Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude" nosaka veikt obligāto veselības pārbaudi fiziskās pārslodzes gadījumā, ja tiek veikta smagumu pārvietošana bez mehāniskām palīgierīcēm, smaguma celšana un noturēšana (periodiska smaguma noturēšana vīriešiem: ar abām rokām — vairāk par 10kg, ar vienu roku — vairāk par 5kg, bet sievietēm: ar abām rokām — vairāk par 7kg, ar vienu roku — vairāk par 3kg).

Tabula Nr. 9.6

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Novērtēt riska faktorus un muguras traumu iespējamību, ja smagums tiek pārvietots ar fizisku spēku.	Risku novērtēšana palīdzēs noskaidrot, kuru riska faktoru ietekme ir visnelabvēlīgākā un kuri būtu visvieglāk pārveidojami, un kuras no ieviešamajām metodēm būtu visiedarbīgākās.
Izvērtēt katra nodarbinātā spējas veikt konkrēto darbu.	Jāņem vērā nodarbinātā piemērotība un fiziskās spējas veikt uzdoto darbu, cilvēki ir dažādi un visiem nodarbinātajiem nedrīkst uzdot pārvietot vienādus smagumus. Piemēram, vienam cilvēkam 20kg smagu priekšmetu pārvietošana nesagādās grūtības, bet citam šādu smagumu regulāra pārvietošana var izraisīt veselības problēmas.
Novērst smagumu pārvietošanu ar fizisku spēku.	 Piemēram, veicot šādus organizatoriskus pasākumus: iespēju robežās samazināt nodarbinātajiem pārvietojamos smagumus; risināt iespēju nodrošināt nodarbinātos ar mehāniskiem palīglīdzekļiem; nodrošināt nodarbinātajiem regulārus pārtraukumus; risināt iespēju nodrošināt nodarbināto periodisku rotāciju, dažādojot veicamās funkcijas; pēc iespējas automatizēt smaguma pārvietošanas procesus.
Nodrošināt apmācības, kurās tiek iegūtas zināšanas par smaguma pārvietošanas un ergonomikas principiem.	Apmācību laikā nodrošināt informēšanu par pārvietojamā smaguma masu, smaguma centra izvietojumu, pareizu mehānisko palīglīdzekļu lietošanu, drošiem smaguma pārvietošanas paņēmieniem un atslodzes vingrinājumu veikšanu. Droši smagumu celšanas un pārvietošanas pamatprincipi: • iespēju robežās vienmēr izmantot pieejamās palīgierīces (piemēram, ratiņus, pacēlājus u.c.); • ja smaguma svars ir pārāk liels vai, ja celšanas laikā ir jāieņem neērta poza, smaguma celšanā un pārvietošanā iesaistīt savus kolēģus; • stingri saņemt smagumu, izmantojot abas rokas, un piespiest to pie ķermeņa (jo tālāk no ķermeņa smagums tiek turēts, jo lielāka slodze ir mugurai); • censties piecelties vienmērīgi, iztaisnojot kājas un turot taisnu muguru; • censties neveikt nekādus ķermeņa pagriezienus, izliekšanos, saliekšanos vai sniegšanos, satverot, pārvietojot un noliekot smagumu; • stumjot vai grūžot smagumu, pārliecināties, ka grīda nav slidena un apavi neslīd pa to.

9.10. Ministru kabineta 2002. gada 9. decembra noteikumi Nr. 526 "Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā"

Noteikumi nosaka papildu prasības mobilam darba aprīkojumam (t.sk. pašgājējiem) — jebkurš darba aprīkojums, kas veic darbu, esot kustībā, vai kas pārvietojas starp dažādiem objektiem vai darba vietām, kur tas tiek lietots darbu veikšanai (piemēram, autoiekrāvēji, elektroiekrāvēji).

Darba aprīkojums – jebkura ierīce (mašīna, mehānisms), aparāts, darbarīks vai iekārta, ko lieto darbā (piemēram, zāles pļāvēji, darba galdi, rokas instrumenti).

Darbs augstumā – darbs, kas tiek veikts vairāk nekā 1,5m augstumā no grunts, pārseguma vai atbalsta platformas.

Būtiski ir nodrošināt, ka nodarbinātie, kuri vada autoiekrāvējus vai elektroiekrāvējus, ir īpaši apmācīti un ieguvuši atbilstošas vadītāja tiesības.

Noteikumos ir noteiktas papildu prasības darba aprīkojumam, kas paredzēts smaguma celšanai (piemēram, tilta celtņi, pacēlāji cilvēku celšanai, eskalatori), un to palīgierīcēm (piemēram, stropes, virves, kēdes, kāši).

Jāņem vērā, ka noteiktas iekārtas, tai skaitā celšanas iekārtas (lifti, kravas celtņi, kuru celtspēja ir viena tonna vai lielāka, pacēlāji cilvēku celšanai augstumā virs trim metriem, cilvēku pārvadāšanai paredzētās trošu ceļu iekārtas, eskalatori un konveijeri, kas paredzēti cilvēku pārvietošanai) ir klasificējamas kā bīstamās iekārtas un tām ir noteiktas atsevišķas prasības atbilstoši 24.09.1998. likuma "Par bīstamo iekārtu tehnisko uzraudzību" prasībām.

Tāpat noteikumos ir noteiktas prasības, strādājot augstumā, tai skaitā, lietojot kāpnes, sastatnes, piekļūstot darba vietai, izmantojot virves un stiprinājumus.

LR Labklājības ministrija izstrādā jaunu noteikumu grozījumu projektu par darba aizsardzības prasībām, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā, kuru plānots pieņemt 2013. gadā.

Tabula Nr. 9.7

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Izveidot tā darba aprīkojuma sarakstu, kas var	Sarakstā norāda:
radīt palielinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai (piemēram, bīstamās iekārtas).	 vietu, kur uzņēmumā atrodas attiecīgais darba aprīkojums, norādot tā identifikāciju; tā nodarbinātā vārdu un uzvārdu, kurš atbild par attiecīgā darba aprīkojuma drošu lietošanu un apkopi; datumu, kad veikta pēdējā tehniskā pārbaude, pārbaudes veidu (piemēram, pilnā, daļējā, ārkārtas) un raksturu (piemēram, statiskā, dinamiskā, ārējā), kā arī pārbaudes veicēju; datumu, kad tiks veikta nākamā tehniskā pārbaude, un attiecīgās pārbaudes veidu (piemēram, pilnā, daļējā).
Nodrošināt darba aprīkojuma atbilstību darba procesam un tā pareizu lietošanu.	Nav atļauta darba aprīkojuma lietošana citiem mērķiem un darbībām nekā tām, kam to paredzējis aprīkojuma ražotājs, jo tas var radīt nopietnu risku nodarbināto drošībai un veselībai.

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Nodrošināt darba aprīkojuma pārbaudes:	Attiecībā uz darba aprīkojuma pārbaudēm un to biežumu darba devējam
• periodiskās pārbaudes un, ja nepieciešams,	jāņem vērā ražotāja norādījumi, kā arī darba aprīkojuma bīstamība.
arī testēšanu;	Ja darba devēja rīcībā nav ražotāja norādījumu (instrukciju), kā tas var būt
 speciālās pārbaudes, ja radušās ārkārtas situācijas (piemēram, negadījumi, avārijas, nelabvēlīgi laika apstākļi), kā arī ja darba aprīkojums pārveidots vai nav ilgstoši lietots. 	gadījumā ar lietošanā esošu veco darba aprīkojumu, tad jāņem vērā darba aprīkojuma raksturojums, tā lietošanas nosacījumi un jebkuri citi normāli vai izņēmuma apstākļi, kas varētu radīt bojājumus. Arī attiecībā uz veco darba aprīkojumu, kam nav oriģinālās instrukciju rokasgrāmatas, pirmkārt vajadzētu vērsties pie ražotāja (īpaši, ja ir paredzams, ka darba aprīkojuma uzturēšana ir vitāli svarīga tā drošībai).
Nodrošināt nodarbināto apmācību un instruēšanu	Īpaša papildus apmācība nepieciešama:
jautājumos, kas saistīti ar aprīkojuma lietošanu.	atbildīgajiem speciālistiem par sastatnēm;
	 nodarbinātajiem, kuri darba vietai piekļūst, izmantojot virves un stiprinājumus;
	 nodarbinātajiem, kuri veic darbu ar bīstamām iekārtām.

9.11. Ministru kabineta 2007. gada 15. maija noteikumi Nr. 325 "Darba aizsardzības prasības saskarē ar ķīmiskajām vielām darba vietās"

Ķīmisko vielu iedarbība uz nodarbināto var negatīvi atsaukties uz viņa veselību, tādēļ ir svarīgi zināt par to iespējamo klātbūtni darba vidē un veikt pasākumus, lai izvairītos no kaitīgās ietekmes. Ķīmisko vielu bīstamība var būt dažāda. Jāņem vērā, ka viena un tā pati viela var būt bīstama dažādos veidos, turklāt dažādu vielu maisījumi var paaugstināt atsevišķo komponentu bīstamību.

Noteikumi precīzi nosaka, uz kādiem ķīmisko vielu un maisījumu iedarbību gadījumiem attiecas noteikumu prasības.

Tabula Nr. 9.8

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Novērtēt ķīmisko vielu un maisījumu radīto risku.	Riska novērtēšanas rezultātus, tai skaitā mērījumu rezultātus, un veiktos
	pasākumus dokumentē.
Veikt regulārus mērījumus ķīmisko vielu un maisījumu	Mērījumus veikt atbilstoši noteikumu 4. pielikumā noteiktajai metodikai
koncentrācijas noteikšanai darba vides gaisā un salīdzināt ar	vai mērījumu veikšanā iesaistīt laboratoriju.
noteikumu pielikumā noteiktām robežvērtībām.	
Pēc Valsts darba inspekcijas un citu kontroles institūciju	Laboratorijai jābūt akreditētai valsts aģentūrā "Latvijas Nacionālais
pieprasījuma mērījumu veikšanā iesaistīt laboratoriju.	akreditācijas birojs" atbilstoši standartam LVS EN ISO/IEC 17025:2005 "Testēšanas un kalibrēšanas laboratoriju kompetences vispārīgās prasības" un par kuru LR Ekonomikas ministrija ir publicējusi paziņojumu laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".
Nodrošināt iespēju nodarbinātajiem iepazīties ar riska	
novērtējuma un mērījumu rezultātiem , kā arī ar ķīmisko	
vielu un maisījumu iedarbību.	
Nodrošināt apmācību un obligāto veselības	
pārbaudi nodarbinātajiem, kuriem ir vai ir iespējama sas-	
kare ar ķīmiskajām vielām un maisījumiem.	

9.12. Ministru kabineta 2004. gada 13. aprīļa noteikumi Nr. 284 "Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē"

Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē, vibrācijas radītā riska novērtēšanu, mērīšanu, novēršanas un samazināšanas pasākumus, individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanu un obligāto veselības pārbaužu veikšanu.

Izšķir divus vibrācijas iedarbības veidus:

- Plaukstas-rokas vibrācija, kas rodas, kad daudzi ar roku vadāmi rotējoši vai sitienus izdaroši instrumenti izraisa spēcīgu vibrācijas iedarbību uz nodarbinātā rokām. Lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un kokapstrādē: rokas pļaujmašīnas, ķēžu zāģi, trimmeri, baļķu mizošanas mašīnas, naglu pistoles, vibroslīpmašīnas. Celtniecībā: atskaldāmie āmuri, blietētāji, urbjāmuri, kaltu āmuri, vibroblietētāji. Metālrūpniecībā: kaltu āmuri, visu veidu slīpēšanas un pulēšanas instrumenti, lietņu apstrādes instrumenti, kniežu āmuri, triecienskrūvgrieži, skavu pistoles.
- Visa ķermeņa vibrācijas, kuras galvenokārt rodas cilvēku, prečuvai izejvielu transportēšanas procesā, kad transporta līdzekļu radītā vibrācija caur sēdekli tiek pārnesta uz vadītāja ķermeni. Tādējādi visa ķermeņa vibrācijām ir pakļauti gan lauksaimniecības un mežizstrādes tehnikas vadītāji, gan kravas mašīnu, pacēlāju vadītāji un celtņu operatori.

Tabula Nr. 9.9

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Nodrošināt vibrācijas radītā riska novērtēšanu un	Vibrāciju mēra šajā jomā sertificēti speciālisti, kā arī kompetentas
vibrācijas līmeņa mērījumus.	institūcijas vai akreditētas laboratorijas, izmantojot normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā reģistrētu un kalibrētu mēraparatūru.
Nodrošināt obligātās veselības pārbaudes tiem nodarbinātajiem, kuri pakļauti vibrācijas iedarbībai, kas pārsniedz šo noteikumu noteiktās vērtības.	Nepieciešams, lai pēc iespējas agrāk konstatētu vibrācijas izraisītus veselības traucējumus un nodrošinātu kvalitatīvu nodarbināto veselības aizsardzību.
Bez maksas nodrošināt nodarbinātos ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem.	Individuālos aizsardzības līdzekļus (piemēram, aizsargcimdi pret vibrāciju, vibrāciju slāpējošas kurpes, zābaki vai virszābaki) izvēlas tā, lai, tos pareizi lietojot, vibrācijas radītais risks nodarbināto drošībai un veselībai tiktu novērsts vai samazināts līdz minimumam.
lepazīstināt nodarbinātos ar riska novērtējuma un	
mērījumu rezultātiem, un nepieciešamajiem pasā-	
kumiem.	

9.13. Ministru kabineta 2003. gada 4. februāra noteikumi Nr. 66 "Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret darba vides trokšņa radīto risku"

Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret trokšņa radīto risku darba vidē, trokšņa radītā riska novērtēšanu, mērīšanu, novēršanas un samazināšanas pasākumus, individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanu un obligāto veselības pārbaužu veikšanu.

Troksnis ir viens no galvenajiem nelabvēlīgajiem ražošanas faktoriem, kas izraisa nozīmīgu risku nodarbināto drošībai un veselībai. Īpaši tiek izdalīta trokšņa negatīvā ietekme uz nodarbinātā dzirdi, kam bieži ir neatgriezeniskas sekas, bet troksnis iedarbojas nelabvēlīgi arī uz citām cilvēka organisma sistēmām (nervu sistēmu, asinsrites sistēmu u.c.). Noteikumi attiecas uz nodarbinātajiem visās nodarbinātības jomās, kurās nodarbinātie tiek vai var tikt pakļauti trokšņa radītam riskam.

Troksnis – visas skaņas, kas ir kaitinošas vai nevēlamas.

Trokšņa radītais risks – risks nodarbinātā drošībai un veselībai, ko izsauc viņa atrašanās darba vides trokšņa ietekmē (darba vietā, kur pastāv trokšņa līmenis, kas pārsniedz 80 decibelus (dB(A)), trokšņa līmenis nedrīkst pārsniegt 87 dB(A)).

Trokšņa radītā riska novēršanai vai samazināšanai darba devējs vispirms nodrošina kolektīvos aizsardzības līdzekļus (piemēram, ar ekrānu, pārsegu, kabīnes, absorbentu palīdzību), bet, ja tos nav iespējams ieviest vai arī tie nav pietiekami trokšņa novēršanai, darba devējs izmanto individuālos aizsardzības līdzekļus (dzirdes aizsardzības līdzekļi, piemēram, austiņas, ausu ieliktņi).

Tabula Nr. 9.10

Darba devēja pienākumi	Piezīmes
Nodrošināt trokšņa radītā riska novērtēšanu un trokšņa	Troksni mēra šajā jomā sertificēti speciālisti vai akreditētas laboratorijas.
līmeņa mērījumus.	Trokšņa līmeni mēra ne retāk kā reizi trijos gados, ja kopš iepriekšējā mērījuma veikšanas nav konstatēta nodarbinātā dzirdes pasliktināšanās, nav noticis nelaimes gadījums darbā, kas saistīts ar trokšņa radīto risku, nav radītas jaunas darba vietas vai notikušas būtiskas pārmaiņas darba vidē, kas minēto risku varētu palielināt.
Nodrošināt obligātās veselības pārbaudes tiem nodarbinātajiem, kuri pakļauti trokšņa iedarbībai, kas pārsniedz 80 dB(A).	Nepieciešams, lai pēc iespējas agrāk konstatētu trokšņa izraisītus veselības traucējumus un nodrošinātu kvalitatīvu nodarbināto veselības aizsardzību.
Nodrošināt nodarbinātos bez maksas ar individuā-	Ilndividuālos aizsardzības līdzekļus (piemēram, austiņas, ausu ieliktņus)
lajiem aizsardzības līdzekļiem.	izvēlas tā, lai, tos pareizi lietojot, trokšņa radītais risks nodarbināto drošībai un veselībai tiktu novērsts vai samazināts līdz minimumam, nodrošinot, ka nodarbinātā dzirde netiek pakļauta troksnim, kas pārsniedz ekspozīcijas robežvērtības (87 dB(A)).
Veikt nodarbināto apmācību un instruēšanu par trokšņa radīto risku.	Instruktāžas laikā nodarbinātos nepieciešams iepazīstināt ar riska novērtējuma un mērījumu rezultātiem, nepieciešamajiem pasākumiem un pareizu individuālo dzirdes aizsarglīdzekļu lietošanu.
Izvietot drošības zīmes.	Drošības zīmes ir jāizvieto obligāti, ja trokšņa līmenis pārsniedz 85 dB(A). Tās jāizvieto pie ieejas darba vietā vai telpā.

9.14. Ministru kabineta 2005. gada 8. februāra noteikumi Nr. 99 "Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju"

Kompetenta institūcija – institūcija, kura uz attiecīga līguma pamata veic darba vides iekšējo uzraudzību uzņēmumā.

Noteikumu 1. pielikumā ir noteikti komercdarbības veidi, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju.

Vairāk par kompetento institūciju iesaistīšanu skatīt materiāla 3. nodaļas "Darba aizsardzības sistēmas organizatoriskā struktūra, dažādi darba aizsardzības sistēmas organizēšanas modeļi" 3. varianta aprakstā, kā arī CD materiāla tautsaimniecības nozares nodaļā "Darba aizsardzības sistēmas organizācija".

9.15. Ministru kabineta 2002. gada 17. septembra noteikumi Nr. 427 "Uzticības personu ievēlēšanas un darbības kārtība"

Noteikumi nosaka uzticības personu ievēlēšanas un atsaukšanas kartību, ārkārtas vēlēšanas, uzticības personu darbību uzņēmumā, galveno uzticības personu vēlēšanas un to tiesības, uzticības personu komitejas vēlēšanas un darbību.

Uzticības persona – nodarbināto ievēlēta persona, kura ir apguvusi darba aizsardzības pamatlīmeņa zināšanu programmas teorētisko daļu 50 stundu apmērā un pārstāv nodarbināto intereses darba aizsardzībā.

Uzņēmumā vai tā struktūrvienībā, kurā nodarbināti pieci vai vairāki nodarbinātie, šie nodarbinātie var ievēlēt vienu vai vairākas uzticības personas. Darba devējs nodrošina nepieciešamo atbalstu uzticības personu ievēlēšanai uzņēmumā.

Mēneša laikā pēc to ievēlēšanas darba devējs nodrošina uzticības personu papildu apmācības uzsākšanu darba aizsardzības jomā. Uzticības personu papildu apmācība veicama darba laikā un šo apmācību izdevumus sedz darba devējs, kā arī darba devējam ir pienākums noteikt uzticības personai laiku savu pienākumu izpildei un to apmaksāt.

levēlot uzticības personu, tiek palielinātas pašu nodarbināto iesaistīšanās iespējas darba aizsardzības uzturēšanā un pilnveidošanā, jo darba aizsardzības pasākumi nav atkarīgi tikai no darba devēja, arī pašam nodarbinātajam jābūt atbildīgam par likumdošanas ievērošanu, tai skaitā sadarbojoties ar darba devēju drošas darba vides un darba apstākļu nodrošināšanā.

Uzticības personai kā nodarbināto interešu pārstāvošai personai ir tiesības:

- brīvi izteikt pamatotu nodarbināto viedokli, kā arī savu viedokli par uzņēmuma darba aizsardzības sistēmas organizēšanu un īstenošanu;
- saņemt no darba devēja darba aizsardzības normatīvos aktus, normatīvi tehnisko dokumentāciju, instrukcijas un citus darba aizsardzības noteikumus, kā arī paskaidrojumus un citu informāciju, kas attiecas uz darba aizsardzību;
- ierosināt veikt atkārtotu darba vides riska novērtēšanu darba vietās, kurās noticis nelaimes gadījums vai radušās nopietnas un tiešas briesmas nodarbinātā dzīvībai un veselībai;
- ierosināt darba devējam veikt darba vides riska faktoru mērījumus, ja saņemtas nodarbināto sūdzības par veselībai kaitīgiem darba vides riska faktoriem;
- pieprasīt, lai darba devējs veic darba aizsardzības pasākumus, un izteikt priekšlikumus, kuru īstenošana novērstu vai mazinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai;
- ierosināt darba devējam noslēgt vienošanos par darba aizsardzību, piedalīties sarunās par darba koplīguma nosacījumiem un grozījumiem darba aizsardzības jomā;
- piekļūt darba vietām saskaņā ar uzņēmumā noteikto kārtību.

9.16. Ministru kabineta 2009. gada 25. augusta noteikumi Nr. 950 "Nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība"

Noteikumi nosaka nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas vispārīgos noteikumus, to reģistrēšanu.

Nelaimes gadījums darbā – nodarbinātā veselības kaitējums, kas radies, pildot darba pienākumus.

Sīkāk par nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtību skatīt 8. nodaļā "Rīcība nelaimes gadījuma situācijā".

9.17. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 41. pantā ir noteikti soda naudas apmēri (juridiskai personai atsevišķos gadījumos līdz pat 10 000 latiem) par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normu pārkāpumiem.

Piemēram, naudas sodu uzliek par:

- darba līguma nenoslēgšanu rakstveida formā;
- darba vides riska novērtējuma neveikšanu;
- darba aizsardzības pasākumu plāna neizstrādāšanu;
- drošības zīmju nelietošanu un to atbilstošu neizvietošanu darba vidē;
- nodarbināto nenosūtīšanu veikt obligātās veselības pārbaudes;
- darbā notikuša nelaimes gadījuma neizmeklēšanu vai slēpšanu;
- nodarbināto nenodrošināšanu ar darbam nepieciešamajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem;
- neatbilstoša darba aprīkojuma lietošanu vai drošības prasību neievērošanu;
- nodarbināto neinstruēšanu vai apmācības neveikšanu darba aizsardzības jautājumos.

Administratīvo pārkāpumu kodeksā ir noteikti soda naudas apmēri ne tikai darba devējiem, bet arī darba aizsardzības pakalpojumu sniedzējiem — kompetentajiem speciālistiem un kompetentajām institūcijām — par neatbilstošu darba vides iekšējās uzraudzības veikšanu, tajā skaitā riska novērtēšanu.

Savukārt kodeksa 179. pantā ir noteikti soda naudas apmēri (juridiskai personai atsevišķos gadījumos līdz pat 5000 latiem) par ugunsdrošības un civilās aizsardzības prasību pārkāpšanu un atbilstības ugunsdrošības un civilās aizsardzības prasībām nenodrošināšanu Valsts ugunsdzēsības un qlābšanas dienesta noteiktajā termiņā.

Ceram, ka, iepazīstoties ar šo Latvijas Darba devēju konfederācijas sagatavoto materiālu, guvāt atbildes uz jautājumiem, kas Jūs interesēja saistībā ar sava jaunā uzņēmuma un atbilstošas darba vides izveidi. Šajā krājumā esam centušies ievietot visu aktuālo normatīvo aktu informāciju, ieteikumus darba vides riska izvērtēšanai un novēršanai, kā arī citu ar darba aizsardzības aktuālajiem jautājumiem saistītu informāciju.

Ja tomēr materiālā "Darba aizsardzība uzņēmumā. Palīgs jaunajiem komersantiem" neesat raduši atbildes uz sev nozīmīgiem jautājumiem, aicinām sazināties ar Latvijas Darba devēju konfederācijas centrālo biroju Rīgā vai arī reģionālajiem konsultāciju centriem visā Latvijā (reģionālo konsultāciju centru adreses un kontaktinformācija pieejama LDDK mājas lapā www.lddk.lv).

Šajos centros Jums ir iespēja bez maksas saņemt konsultācijas darba tiesībās un darba aizsardzībā, darba vides riska novērtēšanā, kā arī rast iespēju kvalificēta speciālista vadībā organizēt apmācības darba aizsardzībā saviem kolēģiem un darbiniekiem. (Konsultantu kontaktinformācija atrodama uz šā krājuma 4. vāka.)

LDDK arī turpmāk ir gatava sniegt Jums atbalstu uzņēmuma konkurētspējas veicināšanā, uzņēmējdarbības vides sakārtošanā un nodarbinātības pilnveidē.

Pievienojieties LDDK darba devēju saimei, kļūstiet par tās biedru, sniedzot savu ieguldījumu Latvijas tautsaimniecības attīstībā un izmantojot LDDK biedriem paredzētos pakalpojumus!

Vitālijs Gavrilovs, Latvijas Darba devēju konfederācijas prezidents

Kompaktdiskā iekļauta praktiska informācija par darba aizsardzības prasībām šādās nozarēs:

- 1. Apģērbu ražošana
- 2. Autoservisi
- 3. Biroja darbs
- 4. Būvniecība
- 5. Ēdināšanas pakalpojumi
- 6. Frizētavas
- 7. Izmitināšanas pakalpojumi
- 8. leguves rūpniecība
- 9. Kokapstrāde

- 10. Ķīmisko vi<mark>elu, to</mark> izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana
- 11. Lauksaimniecība
- 12. Metālapstrāde
- 13. Mežsaimniecība
- 14. Pārtikas produktu, dzērienu ražošana
- 15. Transports
- 16. Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
- 17. Zivsaimniecība

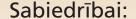

Latvijas Darba devēju konfederācija

LDDK ir lielākā darba devēju intereses pārstāvošā organizācija Latvijā, sociālā dialoga partneris valdībai un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienībai. LDDK ved sarunas ar valsts un pašvaldību institūcijām, apvieno vairāk nekā 63 nozaru, profesionālās un reģionālās uzņēmēju biedrības un darba devēju organizācijas, kā arī vadošos uzņēmumus – vairāk nekā 5000 darba devēju. LDDK biedri nodarbina vairāk nekā 41% no Latvijā nodarbinātājiem. LDDK saviem biedriem piedāvā lielāko biznesa tīklu un konsultāciju portālu www.lobijs.lv.

LDDK pakalpojumi

- Interešu pārstāvniecība
- Normatīvo aktu projektu datubāze www.lobijs.lv
- Konferences, semināri, pētījumi
- Pasākumu organizēšana:
  - Efektīvas pārvaldības un partnerības forums un Gada balva
  - Balva labākajam darba devējam reģionā
  - Līderu brokastis
- Korporatīvās sociālās atbildības (KSA) iniciatīvas:
  - Mazo un vidējo uzņēmumu platforma
  - Enerģētikas un vides platforma
  - Korporatīvās sociālās atbildības platforma
- Informatīvie materiāli

www.lddk.lv

Biedriem:

www.lobijs.lv

LDDK konsultāciju centri

Uzņēmumu **konkurētspējas saglabāšanai un veiksmīgai darba organizācijai LDDK** bez maksas piedāvā:

- Konsultācijas darba tiesībās un darba aizsardzībā
- Apmācības darba aizsardzībā
- Elektronizētu darba vides riska novērtēšanas sistēmu www.darbariski.lv

Darba laiks: otrdienās, trešdienās un ceturtdienās no plkst. 09:00 līdz 17:00:

Rīgā – Baznīcas iela 25-3, *tālr.: 67225162* **Daugavpilī** – Mihoelsa iela 43, *tālr.: 65424376* **Ventspilī** – Lauku iela 2, *tālr.: 63624949* **Valmierā** – Garā iela 7, *tālr.: 64233448* **Jelgavā** – Pasta iela 47-308, *tālr.: 63020449*

"leguldījums Tavā nākotnē!"

Materiāls izdots Eiropas Sociālā fonda finansētā projekta "Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos" (Nr. 1DP/1.3.1.3.2./08/IPIA/NVA/002) ietvaros.

